

Διδακτικό Υλικό για τους Θεματικούς Κύκλους της Β' Λυκείου

(Τεύχος Β')

Ιφ. Καρυώτη, Μ. Μιχαηλίδης,
Γ. Νταουλτζής, Π. Πανουτσοπούλου,
Β. Παπακίτσου, Αν Ραβδά, Σ. Χαδιάρη

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

Εσωτερικές Εκδόσεις Εκπαιδευτηρίων Δούκα

Ε
Κ
Φ
Ρ
Α
Σ
Η
Ε
Κ
Θ
Ε
Σ
Η

Το διδακτικό υλικό επεξεργάστηκαν οι φιλόλογοι

Ιφ. Καρυώτη: Τηλεργασία

Μ. Μιχαηλίδης: Τέχνη, απόψεις για το ρόλο της, Αισθητική αγωγή και σχολείο, Εμπορευματοποιημένη τέχνη

Γ. Νταουλτζής: Ανεργία, Ειδίκευση, Η αισθητική αγωγή στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο, Τέχνη και κριτική

Π. Πανουτσοπούλου: Επιλογή επαγγέλματος, Χειρωνακτική και πνευματική εργασία, Επαγγελματικός προσανατολισμός, Εργασιακή αλλοτρίωση

Β. Παπακίτσου: Αυτοκριτική – αυτογνωσία, Κριτική

Αν. Ραβδά: Κριτική σκέψη και σχολείο

Σ. Χαδιάρη: Ρατσισμός, Μετανάστευση, Σεξισμός, Προσφορά της τέχνης

Συγκέντρωση και μορφοποίηση υλικού

Γ. Νταουλτζής

Επιμέλεια

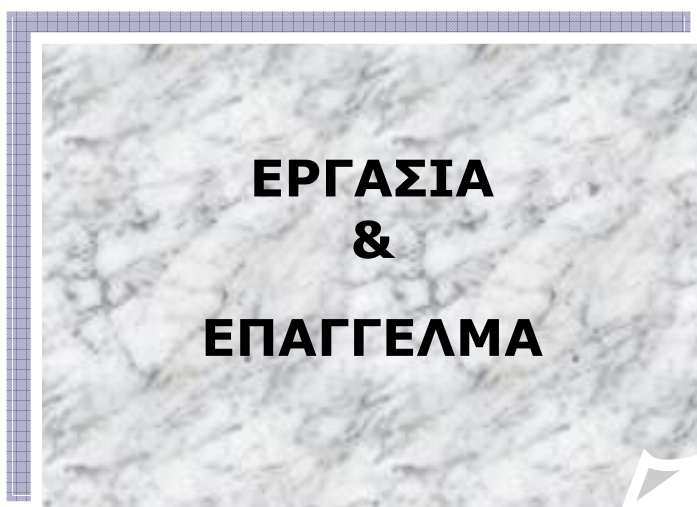
Αρ. Τσουκαντάς

*Διδακτικό Υλικό
για τους Θεματικούς Κύκλους
της Β' Λυκείου*

(Τεύχος Β')

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΓΑΣΙΑ & ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	7
Επιλογή Επαγγέλματος	9
Επαγγελματικός Προσανατολισμός	14
Χειρωνακτική - Πνευματική Εργασία	17
Εξειδίκευση	22
Ανεργία	27
Εργασιακή Αλλοτρίωση	33
Τηλεργασία	37
ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ, ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ	41
Ρατσισμός	43
Μετανάστευση	53
Σεξισμός	58
ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΡΓΟΥ ΤΕΧΝΗΣ	65
Τέχνη	67
Απόψεις για το ρόλο – την αποστολή της Τέχνης	71
Τέχνη και Κριτική (Τεχνοκριτική)	74
Η αισθητική αγωγή	76
ΚΡΙΤΙΚΗ/ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΤΟΜΟΥ & ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ	79
Κριτική	81
Αυτοκριτική – αυτογνωσία	86
Κριτική σκέψη και σχολείο	91

Επιλογή Επαγγέλματος

Ορισμοί

- Εργασία: η συνειδητή καταβολή σωματικών ή πνευματικών δυνάμεων για την παραγωγή έργου, για την ικανοποίηση αναγκών.
- Επάγγελμα: Η ειδίκευση κάθε ανθρώπου σε μια εργασία, που την ασκεί για βιοποριστικούς λόγους, συνήθως σε συγκεκριμένα νομικά πλαίσια, με βάση συγκεκριμένες ικανότητες και δεξιότητες αποκτημένες μέσω ειδικής κατάρτισης.
- Επάγγελμα, με άλλα λόγια, λέγεται η συγκεκριμένη εργασία που κάνει κάθε άνθρωπος, για να ζήσει.
- Το επάγγελμα αποτελεί μια ασχολία που σκοπεύει να ικανοποιήσει όλες ή τις σημαντικότερες βιοτικές ανάγκες του εργαζόμενου και της οικογένειάς του.

Είδη

- ανεξάρτητα και εξαρτημένα
- πνευματικά και χειρωνακτικά

Κριτήρια Επιλογής Επαγγέλματος

- Οι οικονομικές **απολαβές**
- Τα ενδιαφέροντα, οι **κλίσεις**, οι δυνατότητές μας
- Οι δυνατότητες διά βίου **απασχόλησης** στο αντικείμενο που επιλέγουμε
- Το **ενδιαφέρον για την απόκτηση γνώσεων ή την άσκηση μιας δεξιότητας**. Αναζήτηση επαγγέλματος που δίνει την ευκαιρία για την απόκτηση νέων γνώσεων. Η δυνατότητα της άσκησης μιας δεξιότητας ή η ικανοποίηση από την πραγμάτωση έργου που είναι προϊόν της δεξιότητας αυτής.
- Η **αυτονομία - ανεξαρτησία**
- Η **προσφορά υπηρεσιών στους άλλους**
- Η **κοινωνικότητα** (ευκαιρία συνεργασίας ή παράλληλης εργασίας με συναδέλφους ή δυνατότητα επαφής με πολύ κόσμο)
- Η **δημιουργικότητα – πρωτοτυπία** (δυνατότητα ο εργαζόμενος να εκφράζει τις ιδέες του με δημιουργικό και πρωτότυπο τρόπο)
- **Άσκηση επιρροής**
- **Ελεύθερος χρόνος**
- Η κοινωνική **καταξίωση**

Φορείς και παράγοντες που επηρεάζουν (θετικά ή αρνητικά) την επιλογή επαγγέλματος

- Η **οικογένεια**
 - οι έμμεσες ή άμεσες προτροπές των γονιών προς το παιδί
 - η ενθάρρυνση ή αποθάρρυνση του για την επιλογή ενός επαγγελματικού κλάδου
 - η οικονομική της κατάσταση
 - η κοινωνική της θέση
 - το μορφωτικό επίπεδο των γονέων
 - οι φιλοδοξίες και τα ανεκπλήρωτα όνειρα των γονέων
 - η πιθανή διάθεση κληροδότησης του γονεϊκού επαγγέλματος στα παιδιά
 - η προσδοκία των γονιών να αποκτήσουν διά της επαγγελματικής καταξίωσης του παιδιού κοινωνική προβολή

- Οι **συγγενείς** και οι **φίλοι** καθώς και οι **συμμαθητές** οι οποίοι μέσω των δικών τους επαγγελματικών επιλογών, της κοινωνικής τους θέσης, της μόρφωσης τους και της προσωπικότητας τους γενικά εκπέμπουν μηνύματα προς το παιδί.
- Ο **κοινωνικός περίγυρος** γενικά, η νοοτροπία που επικρατεί στον κύκλο γνωριμιών του νέου, τα πρότυπα της εποχής όπως αυτά προβάλλονται κυρίως από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.τ.λ. Πιο συγκεκριμένα, ο νέος επηρεάζεται μέσα από:
 - τα γενικά επικρατούντα πρότυπα επιτυχίας και κοινωνικής καταξίωσης (π.χ. γρήγορης οικονομικής επιτυχίας, φήμης)
 - τα ειδικά επαγγελματικά πρότυπα (παλαιότερα του δασκάλου, του αστυνομικού, του στρατιωτικού, διαχρονικά του πολιτικού μηχανικού, του γιατρού)Συνήθως οι στερεότυπες κοινωνικές αντιλήψεις αναπαράγουν παρωχημένα επαγγελματικά πρότυπα και κατηγοριοποιούν τα επαγγέλματα σε πρωτεύοντα και δευτερεύοντα.
- **Το σχολείο**: προσφέρει στο παιδί γνώσεις και πληροφορίες απαραίτητες για την περαιτέρω εξέλιξη του, κάνει εφικτή την ορθή κοινωνικοποίησή του, το προσανατολίζει και το καταρτίζει επαγγελματικά. Πιο συγκεκριμένα:
 - ενημερώνει για πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα επαγγελμάτων
 - πληροφορεί για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας
 - εντοπίζει κλίσεις και να επισημαίνει δυνατότητες και αδυναμίες των μαθητών
 - καλλιεργεί την πραγματογνωσία και την αυτογνωσία των μαθητών
- Ο βαθμός **αυτογνωσίας** του νέου: Η γνώση του εαυτού μας συνίσταται στον εντοπισμό των δυνατοτήτων μας, των ταλέντων, των κλίσεων, των ενδιαφερόντων και παράλληλα των δυναμικών και των προβλημάτων μας. Εφόσον ο νέος έχει επιτύχει την αυτοσυνειδησία, είναι σε θέση να θέτει στόχους ρεαλιστικούς και υλοποιήσιμους και να αποφεύγει τόσο την υπερβολή όσο και τη φυγοπονία.

Θετικές συνέπειες της σωστής επιλογής επαγγέλματος

Ατομικές

- ηθική ικανοποίηση (αυτοεκτίμηση)
- πνευματική εγρήγορση (ενδιαφέρον για το αντικείμενο της δουλειάς)
- ψυχική ικανοποίηση, χαρά από τη δημιουργία, αυτοπεποίθηση, υπευθυνοποίηση
- οικονομική ανεξαρτησία (αυξημένη αποδοτικότητα, οικονομική ευημερία, ανεξαρτησία, αξιοπρεπής διαβίωση, μη επιβάρυνση της οικογένειας)
- επιτυχημένη κοινωνική ένταξη (απόκτηση επαγγελματικής ταυτότητας) - κοινωνικό γόητρο – καταξίωση, αίσθημα κοινωνικού προορισμού

Κοινωνικές

- Ο «σωστός άνθρωπος» καταλαμβάνει τη «σωστή θέση», γεγονός που διευκολύνει την αξιοκρατία αλλά και τη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας στην κοινωνία.
- Επιτυγχάνεται η οικονομική ανάπτυξη που συνεπάγεται κοινωνική ευημερία.
- Εξομαλύνονται οι ανθρώπινες σχέσεις (ομαδική δραστηριότητα, κοινωνικός διάλογος, συναδελφικότητα, συλλογικότητα).

Επιπτώσεις από τη λανθασμένη επιλογή επαγγέλματος

- Ο εργαζόμενος **χάνει το ενδιαφέρον** του για το αντικείμενό του.
- Οδηγείται σε ψυχικό **μαρασμό** και **παθητικοποιείται**.
- Βιώνει την καθημερινή απασχόληση σαν **καταναγκασμό**.
- **Δυσχεραίνεται** η συνεργασία του με τους άλλους ανθρώπους.
- Δεν επιθυμεί να επιμορφωθεί, οπότε δεν εξελίσσεται.
- Λειτουργεί εντελώς **μηχανιστικά** και **τυποποιημένα** χωρίς φαντασία ή πρωτοβουλία.
- **Σπαταλά** τα ταλέντα του και τις ικανότητές του, εφόσον δεν μπορεί να τα διοχετεύσει σωστά ή δεν επιθυμεί να τα αξιοποιήσει.

Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Ορισμός

- Πρόκειται για τη συστηματική και επιστημονική βοήθεια που παρέχεται στα νεαρά άτομα, ώστε να γνωρίσουν και να **αξιολογήσουν** τον εαυτό τους και να ενημερωθούν για τις απαιτήσεις της **αγοράς εργασίας** προκειμένου να επιλέξουν ορθά το επάγγελμα που θα ασκήσουν στο μέλλον.

Τρόποι επαγγελματικού προσανατολισμού

- Ενημέρωση των μαθητών στα σχολεία για τα επαγγέλματα στη σύγχρονη **αγορά εργασίας** στο πλαίσιο του ΣΕΠ (Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός).
- Πρόσκληση στο πλαίσιο του ΣΕΠ **καταξιωμένων επαγγελματιών** για να μιλήσουν στα παιδιά για τις θετικές και αρνητικές πτυχές της εργασίας τους.
- Αποστολή στα σχολεία **πληροφοριακού υλικού** από αρμόδιους φορείς (π.χ. Υπουργείο Εργασίας, ΟΑΕΔ κ.λπ.) σχετικού με την προσφορά και τη ζήτηση σε διάφορους επαγγελματικούς κλάδους (π.χ. ποσοστά ανεργίας για κάποιο επάγγελμα στη χώρα μας ή στην Ευρώπη).
- Αξιοποίηση ποικίλων **κατάλληλων τεστ** που προορίζονται για να αποκαλύπτουν τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντα των νεαρών ατόμων ή και τις αδυναμίες τους (φυσικά με την κατάλληλη επιστημονική προετοιμασία).
- Επισκέψεις νεαρών μαθητών σε **εργασιακούς χώρους** (π.χ. βιομηχανίες, νοσοκομεία, δημόσιες υπηρεσίες, εταιρείες κ.λπ.), ώστε να αποκτήσουν μια πρώτη εντύπωση της τρέχουσας επαγγελματικής πραγματικότητας στον τόπο τους.
- Από την **πρωτοβάθμια εκπαίδευση** προσφορά μαθημάτων «γενικής παιδείας» στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και «ειδικής κατεύθυνσης», ώστε να μπορούν οι μαθητές να συνειδητοποιούν ποια αντικείμενα ταιριάζουν περισσότερο στην ψυχοσύνθεσή τους αλλά και ποια αποτελούν για αυτούς ρεαλιστική επιλογή.

Αξία επαγγελματικού προσανατολισμού

Με την προϋπόθεση ότι ο επαγγελματικός προσανατολισμός παρέχεται σωστά και πλαισιώνεται από τη βοήθεια της οικογένειας και της πολιτείας, η αξία του είναι μεγάλη γιατί:

- ο νέος **συνειδητοποιεί** τις προτιμήσεις, τα ταλέντα, τα προσόντα του αλλά και τις αδυναμίες του,
- ανιχνεύει με σχετική ασφάλεια την **προσωπικότητά** του επομένως και τις προσδοκίες του για το μέλλον,
- θέτει **εφικτούς στόχους** για την επαγγελματική του σταδιοδρομία με υψηλές πιθανότητες επιτυχίας,
- συγκεντρώνει αρκετές **πληροφορίες** ώστε γνωρίζοντας τι συμβαίνει στην αγορά εργασίας να μπορεί να συμβιβάσει τις **επιθυμίες** του με την **πραγματικότητα**.
- Η όλη η διαδικασία ωριμάζει τον νέο, τον βοηθά να αποκρυσταλλώσει τα θέλω του, να **αυτοκαθορίζεται** και να λαμβάνει συνειδητές αποφάσεις ακόμη και αν το αποτέλεσμα δεν είναι ιδανικό.

Αμφισβήτηση επαγγελματικού προσανατολισμού

- Τα **δεδομένα** στην αγορά εργασίας στις μέρες μας **αλλάζουν** ραγδαία (οικονομικές κρίσεις, αστάθεια, ρευστότητα), επομένως είναι δύσκολο να αξιοποιηθούν από τους νέους.
- Τα διάφορα **τεστ** που ανιχνεύουν την προσωπικότητα των μαθητών δεν έχουν πάντα ασφαλή αποτελέσματα, καθώς στις ηλικίες στις οποίες απευθύνονται τα άτομα ακόμη διαμορφώνονται,
- Μια ρεαλιστική επιλογή με βάση την τρέχουσα πραγματικότητα της αγοράς εργασίας μπορεί να **ανακόψει τις φιλοδοξίες** ενός εφήβου και να **καταπνίξει τα ταλέντα** του.
- Το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα **δεν** προσφέρει στην πραγματικότητα στους μαθητές ευρείες **επιλογές**, πράγμα που αποδεικνύεται από τη στροφή των μαθητών στα ΑΕΙ και ΤΕΙ στη συντριπτική πλειοψηφία τους.

Χειρωνακτική - Πνευματική Εργασία

Ορισμός

- Η εργασία διακρίνεται σε πάμπολλα είδη ανάλογα με το χώρο όπου ασκείται (π.χ. επιστημονική, σχολική, κοινωφελής) και ανάλογα με τους φορείς που την ασκούν (π.χ. ατομική, ομαδική). Μια γενικότερη διάκριση είναι η **χειρωνακτική ή σωματική** και η **πνευματική ή διανοητική** εργασία, με κριτήριο εάν το περιεχόμενο της απασχόλησης του εργαζόμενου απαιτεί σωματική ή πνευματική ενέργεια περισσότερο.
- Βέβαια η διάκριση αυτή είναι συμβατική καθώς ο άνθρωπος αποτελεί ενιαία οντότητα, μία **ενότητα πνεύματος και σώματος**.

Αίτια υποτίμησης χειρωνακτικών εργασιών

- Η διανοητική εργασία θεωρήθηκε στο παρελθόν ως η πλέον αρμόζουσα στον **αναπτυγμένο** άνθρωπο και για αυτό τύχαινε μεγαλύτερης **υπόληψης** και **κοινωνικής καταξίωσης**.
- Αυτή η αντίληψη επιβιώνει και στις μέρες μας, ιδιαίτερα στην ελληνική κοινωνία καθώς συνδέεται με τη νοοτροπία σύμφωνα με την οποία ο κάτοχος ενός πανεπιστημιακού πτυχίου θεωρείται **ανώτερος** κοινωνικά από εκείνον που εργάζεται αξιοποιώντας τις σωματικές του δυνάμεις.
- Τα λεγόμενα πνευματικά επαγγέλματα, λοιπόν, θεωρείται ότι προσφέρουν κοινωνικό **κύρος** (όπως π.χ. το επάγγελμα του γιατρού, του δικηγόρου, του μηχανικού) αλλά και **υψηλότερες αμοιβές** σε αυτούς που τα εξασκούν (ακόμη και αν οι αμοιβές αυτές αποκτώνται μακροπρόθεσμα, δηλαδή μετά το πέρας των πολυετών σπουδών που προαπαιτούνται).
- Θεωρείται γενικότερα ότι οι άνθρωποι που εργάζονται πνευματικά-επιστημονικά έχουν καταβάλει μεγαλύτερους **κόπους** για να γίνουν «ειδήμονες» στον τομέα τους, επομένως και η δουλειά τους έχουν μεγαλύτερη **σπουδαιότητα** για το σύνολο.
- Οι άνθρωποι που ασκούν χειρωνακτικές εργασίες (π.χ. οι αγρότες, οι κτηνοτρόφοι, οι υδραυλικοί, οι ηλεκτρολόγοι) ακόμη κι όταν επιτυγχάνουν την οικονομική άνεση, **κοπιάζουν περισσότερο** σε καθημερινή βάση και το επαγγελματικό **περιβάλλον** μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται είναι πιο **αντίξοο** (π.χ. χωράφια, βιομηχανίες κλπ.) σε σχέση με εκείνα μέσα στα οποία ασκείται η πνευματική εργασία (π.χ. γραφεία, βιβλιοθήκες, αίθουσες σχολείων, αμφιθέατρα πανεπιστημίων).
- Επίσης, τα έργα του πνεύματος θεωρείται ότι έχουν μεγαλύτερη **εμβέλεια** και επίδραση στο σύνολο της ανθρωπότητας, όπως π.χ. η επιστημονική ανακάλυψη ενός φαρμάκου για τη θεραπεία μιας ασθένειας, με συνέπεια οι φορείς τους (π.χ. γιατροί, ερευνητές κλπ.) να γίνονται **αντικείμενα θαυμασμού**.

Επιπτώσεις του διαχωρισμού χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας

- Δημιουργείται ένα είδος επαγγελματικού **ρατσισμού** σύμφωνα με το οποίο οι εργαζόμενοι χειρωνακτικά προσφέρουν λιγότερο στο σύνολο και είναι σκόπιμο να αμείβονται με χαμηλότερο μισθό και να μην προωθούνται σε διευθυντικές θέσεις, ακόμα και όταν το αξίζουν.
- Οι χειρώνακτες ως αποτέλεσμα της παραπάνω αντίληψης γίνονται θύματα **κοινωνικού αποκλεισμού** και νιώθουν **χαμηλή αυτοπεποίθηση**.
- Οι νέοι άνθρωποι που προσανατολίζονται επαγγελματικά, διστάζουν εξαιτίας της **νοοτροπίας** που επικρατεί στην ελληνική κοινωνία, να επιλέξουν ένα χειρωνακτικό επάγγελμα (π.χ. μελισσοκόμος, ζωοτρόφος) ακόμα όταν υπάρχει οικογενειακή παράδοση σε αυτό, γιατί δεν έχει κοινωνικό γόητρο, με αποτέλεσμα να **στρέφονται όλοι** στα ανώτατα και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας.
- Η στροφή αυτή των νέων στα ΑΕΙ και ΤΕΙ οδηγεί στην παραγωγή **υπερπληθώρας επιστημόνων**, οι οποίοι δεν απορροφώνται από την αγορά εργασίας, παραμένουν **άνεργοι** και υφίστανται όλα τα **δεινά** της κατάστασης αυτής (οικονομικό αδιέξοδο, αδράνεια, κοινωνικός αποκλεισμός, ψυχολογικά προβλήματα, ένταση στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, στροφή στην παρανομία).

Τρόποι αντιμετώπισης

- **Συνειδητοποίηση** ότι καμία ενέργεια ή εργασία του ανθρώπου δεν είναι αποκλειστικά σωματική ή πνευματική. Επομένως αποτελεί **υπεραπλούστευση** να χωρίζονται να χωρίζονται τα επαγγέλματα σε αμιγώς διανοητικά ή χειρωνακτικά και αναθεωρούνται πιο αξιότιμα τα πρώτα.
- Ιδιαίτερα στις μέρες μας όπου η τεχνολογία εφαρμόζεται με ταχύ ρυθμό στην παραγωγική διαδικασία (π.χ. μέσω της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών που απαιτούν χειρισμό από τους ανθρώπους) είναι ακόμη πιο δυσδιάκριτα τα όρια μεταξύ των δύο μορφών εργασίας.
- **Συναισθηση ότι** η εργασία κάθε είδους είναι απαραίτητη για τη ζωή και την ανάπτυξη του συνόλου, επομένως η προσφορά του χειρώνακτα (π.χ. του φούρναρη ή του οδοκαθαριστή) είναι **εξίσου σημαντική** με εκείνη του πνευματικά εργαζόμενου (π.χ. του λογιστή ή του διοικητικού υπαλλήλου) και είναι σκόπιμο να γίνεται σεβαστή από όλους σε μια δημοκρατική κοινωνία.
- Η **οικογένεια** αλλά και το **σχολείο** οφείλουν να διαπαιδαγωγούν τα παιδιά και τους μαθητές με τέτοιο τρόπο ώστε να επιλέγουν το επάγγελμα που θα ακολουθήσουν με βάση τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις τους και όχι με βάση τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις του παρελθόντος.
- Το **κράτος** από την πλευρά του οφείλει να προσφέρει στους νέους ένα **ευέλικτο εκπαιδευτικό σύστημα**, το οποίο δεν θα τους παγιδεύει σε έναν μονόδρομο που οδηγεί στις πανελλήνιες εξετάσεις για την είσοδο στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας, αλλά θα τους επιτρέπει να επιλέξουν άλλους χώρους απασχόλησης (π.χ. στον τομέα της γεωργίας, της κτηνοτροφίας ή της αλιείας) ώστε να αποφευχθεί η μάστιγα της ανεργίας.
- Τέλος, μέσα σε όλα αυτά, η **αλλαγή της νοοτροπίας** στο πλαίσιο της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας είναι επιτακτική, γιατί όσο επικρατεί η λανθάνουσα, έστω, άποψη ότι είναι καλύτερο να είσαι «άνεργος πτυχιούχος» παρά «εργαζόμενος χειρώνακτας» οι νέοι αιχμαλωτίζονται σε μία βιοθεωρία, που τους στερεί το δικαίωμα να αξιοποιήσουν τις δυνάμεις τους για το **δικό** τους καλό αλλά και την πρόοδο του **συνόλου**.

Εξειδίκευση

Ορισμός

Εξειδίκευση: απόκτηση επαγγελματικής ειδικότητας, μέσω σπουδών ή και εξάσκησης, απόκτηση ειδικών επαγγελματικών εφοδίων σε συγκεκριμένο επαγγελματικό τομέα.

Παράγοντες που επιβάλλουν την εξειδίκευση

- Η **αλματώδης αύξηση γνώσεων** => αδυναμία ανθρώπου να τις αποκτήσει όλες.
- Η ευρεία χρήση της **τεχνολογίας** στα περισσότερα επαγγέλματα καθιστά απαραίτητη την ακριβή γνώση για το χειρισμό τους.
- Ο **καταναλωτισμός απαιτεί αύξηση του παραγόμενου έργου**, πράγμα που επιτυγχάνεται και διά της ειδίκευσης των εργαζομένων.
- Το πλήθος εργατικού δυναμικού στις αστικές περιοχές δημιουργεί ανταγωνισμό. Η ειδίκευση **διευκολύνει την εύρεση θέσης εργασίας**.

Τα θετικά αποτελέσματα της εξειδίκευσης

- **Αύξηση της παραγωγικότητας** της εργασίας, της απόδοσης της κατά μονάδα χρόνου. Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, τεράστιας σημασίας για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο, οφείλεται:
 - α) στην καλύτερη χρησιμοποίηση των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του κάθε ατόμου, μια και δίνεται η ευκαιρία της προσαρμογής των δυνατοτήτων του σε ένα ορισμένο επάγγελμα και έτσι αποφεύγεται σπατάλη δυνάμεων, χρόνου και κεφαλαίου, σπατάλη που θα γινόταν, αν κάθε άτομο έκανε όλες τις εργασίες.
 - β) στην ανάπτυξη της ικανότητας του ατόμου, που οφείλεται στην επιδεξιότητα και την επινοητικότητα που αποκτά για μια ορισμένη εργασία. Έτσι επιτυγχάνονται οι οικονομικά προσφορότεροι συνδυασμοί.
 - γ) στην εξοικονόμηση χρόνου, γιατί ο εργαζόμενος δεν αλλάζει απασχόληση ή εργαλεία και χρειάζεται λιγότερο χρόνο για να εκπαιδευτεί επαγγελματικά.
- Δυνατότητα για **μείωση εργάσιμου χρόνου** (άρα και αύξηση του ελεύθερου χρόνου) χωρίς μείωση της παραγωγικότητας.
- Ενδυνάμωση της **κοινωνικής συνοχής**, λόγω της αναγκαστικής αλληλεξάρτησης («οργανική αλληλεγγύη»).
- Άμεσος εντοπισμός και απόδοση ευθυνών - εύκολη η αποκατάσταση σφαλμάτων.

Οι κίνδυνοι από την εξειδίκευση

“Πνευματικής” μορφής

- Οι περιορισμένες και επαναλαμβανόμενες σκέψεις και κινήσεις **τυποποιούν τη σκέψη** του επαγγελματία => μονομέρεια - μονολιθικότητα. (Συνακόλουθα, ο περιορισμός των ενδιαφερόντων παρεμποδίζει τη δημιουργική πλήρωση του ελεύθερου χρόνου).
- Περιορισμένες έως μηδενικές οι **πρωτοβουλίες**, καθώς ο χώρος, το αντικείμενο, οι απαιτήσεις της εργασίας είναι σχεδόν απόλυτα καθορισμένες.
- **Παύει η συνειδητή συμμετοχή** στην εργασιακή προσπάθεια (μηχανική εργασία).
- Τεμαχισμός της ανθρώπινης γνώσης => μονομέρεια / μονολιθικότητα πνευματική => άγνοια θεμάτων πολιτικής, φιλοσοφικής, καλλιτεχνικής φύσης => απώλεια της δυνατότητας για σφαιρική αντίληψη του πολιτισμού => «μυωπική» αντίληψη του κόσμου.

“Ψυχικής” μορφής

- Καθίσταται **μη δημιουργική η εργασία**, καθώς ο ειδικευμένος, απασχολούμενος σε μέρος μόνο του συνολικού επαγγελματικού χώρου, **αποκόπτεται από την τελική μορφή έργου**.
- Νιώθει **ανία - πλήξη - αδιαφορία**, καθώς όλες οι κινήσεις - οι σκέψεις του είναι συγκεκριμένες - περιορισμένες.
- Αίσθηση ότι είναι **άχρηστος**, υπηρέτης της εργασίας του.

“Κοινωνικοί”

- Κίνδυνος **απομόνωσης από κοινωνικά προβλήματα**, λόγω στεγανοποίησης - εξειδίκευσης ενδιαφερόντων. Οι εξειδικευμένοι γίνονται φυγόκοσμοι, ακοινωνήτοι, αλλοτριωμένοι. Πολλοί **επιστήμονες** στην προσπάθειά τους να παρακολουθήσουν τις συνεχώς διογκούμενες γνώσεις της επιστήμης τους, δεν έχουν επαφή με την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα που τους περιβάλλει. Απομακρύνονται από τα συλλογικά δρώμενα, παθητικοποιούνται.
- Παθητικοποίηση του πολίτη που αναθέτει εν λευκώ τη διαχείριση των *κοινών* σε ειδικούς, τεχνοκράτες.

“Οικονομικοί”

- ανεργία για ανειδίκευτους
- δύσκολη η ανεύρεση εργασίας μετά από κάποια επαγγελματική αλλαγή που θα περιορίσει τη ζήτηση κάποιας ειδικότητας

Αντιμετώπιση

- Παιδεία: σφαιρική μόρφωση, γενική ενημέρωση, ολοκλήρωση προσωπικότητας
- Επαγγελματικός Προσανατολισμός = > αγάπη για το επάγγελμα
- Ψυχαγωγία: αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου, καλλιέργεια ενδιαφερόντων, δημιουργική εκτόνωση

Ανεργία

Ορισμός

Με τον όρο «ανεργία» εννοείται η ακούσια αργία των ατόμων που προσφέρουν την εργασία τους έναντι ημερομισθίου-μισθού ή οποιουδήποτε άλλου τρόπου αμοιβής, εξαιτίας της ελλείψεως θέσεων επαγγελματικής-ειδικής εργασίας.

Η λέξη αυτή δεν πρέπει να συγχέεται εννοιολογικά με την αεργία, δηλαδή την εκούσια φυγοπονία, τη νωθρότητα, την ηθελημένη αποχή από κάποια εργασία.

Είδη ανεργίας

- Εποχική ανεργία: Πολλές επιχειρήσεις, (π.χ. οι αγροτικές και οι τουριστικές), παρουσιάζουν συστηματικές μεταβολές στην παραγωγική τους δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του έτους. Οι μεταβολές της παραγωγής συνοδεύονται από αντίστοιχες μεταβολές της απασχόλησης εργατικού δυναμικού και συνεπώς από μεταβολές της ανεργίας. Χαρακτηριστικό της εποχικής ανεργίας είναι ότι επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και είναι προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας.
- Ανεργία τριβής: Είναι εκείνη η οποία οφείλεται στην αδυναμία της αγοράς εργασίας να απορροφήσει άμεσα ανέργους, παρότι υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας, για τις οποίες οι άνεργοι έχουν τα απαραίτητα προσόντα και επαγγελματική εξειδίκευση. Η ανεργία τριβής οφείλεται στην αδυναμία των εργατών να εντοπίζουν αμέσως τις επιχειρήσεις με τις κενές θέσεις και στην αδυναμία των επιχειρήσεων να εντοπίζουν τους άνεργους εργάτες. Επίσης μπορεί να οφείλεται στη γεωγραφική απόσταση μεταξύ της περιοχής όπου υπάρχει ανεργία και αυτής όπου υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας. Γενικότερα οφείλεται στην έλλειψη ενός αποτελεσματικού συστήματος πληροφοριών για ύπαρξη ανέργων και επιχειρήσεων με κενές θέσεις εργασίας.

- Διαρθρωτική ανεργία: Όταν σε μια οικονομία υπάρχουν άνεργοι και κενές θέσεις εργασίας αλλά οι άνεργοι δεν μπορούν να απασχοληθούν στις υπάρχουσες κενές θέσεις, επειδή υπάρχει αναντιστοιχία ανάμεσα στα προσόντα και την ειδίκευση των ανέργων και σ' αυτά που απαιτούνται για την κάλυψη των κενών θέσεων, η ανεργία αυτή ονομάζεται διαρθρωτική. Η διαρθρωτική ανεργία οφείλεται σε τεχνολογικές μεταβολές, οι οποίες δημιουργούν νέα επαγγέλματα και αχρηστεύουν άλλα σε αλλαγές στη διάρθρωση της ζήτησης, οι οποίες αυξάνουν τη ζήτηση ορισμένων προϊόντων και ταυτόχρονα να μειώνουν τη ζήτηση άλλων. Όπως είναι φανερό, η διαρθρωτική ανεργία δημιουργείται από τη δυσαναλογία προσφοράς και ζήτησης των διαφόρων ειδικοτήσεων. Η μείωσή της απαιτεί επανεκπαίδευση των ανέργων ώστε να αποκτήσουν τις ειδικεύσεις στις οποίες υπάρχει έλλειψη. Διαφορετικά, η διαρθρωτική ανεργία μπορεί να είναι μεγάλης διάρκειας.
- Ανεργία ανεπαρκούς ζήτησης: Η ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης ονομαζόμενη και κεϋνσιανή ανεργία, είναι εκείνη που προέρχεται από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στις φάσεις της καθόδου και της ύφεσης του οικονομικού κύκλου. Πρόκειται δηλαδή για αδυναμία της συνολικής ζήτησης της οικονομίας να απορροφήσει τη συνολική προσφορά εργατικού δυναμικού.

**Τρεις αρνητικές πρωτιές
για την Ελλάδα στην ανεργία**
Πρώτη στην Ευρωζώνη και στις κατηγορίες των γυναικών
και των νέων κάτω των 25 ετών

Αίτια ανεργίας

- **Ο παγκόσμιος ανταγωνισμός και η παγκοσμιοποίηση¹** δίνουν μεγάλη ελευθερία στη μετακίνηση των κεφαλαίων, καθώς και δυνατότητα στο κεφάλαιο να αναζητά περιοχές με φθηνά εργατικά χέρια και ανύπαρκτους ή πολύ χαμηλούς φόρους. Αυτά επιβάλλουν περικοπές αμοιβών, ώστε η οικονομία να γίνει ανταγωνιστική και να προσελκύσει κεφάλαια.
- **Κακός επαγγελματικός προσανατολισμός** από οικογένεια (συνήθως προς επιστημονικά επαγγέλματα, που όμως είναι κορεσμένα), ανεπαρκής επαγγελματική ενημέρωση από σχολείο (βλ. σχετικές σημειώσεις).
- **Ανεξέλεγκτη εισροή μεταναστών**, που προτιμώνται σε χειρωνακτικές κυρίως θέσεις, διότι εξασφαλίζουν φτηνή εργατική δύναμη με χαμηλά ημερομίσθια, χωρίς κοινωνική ασφάλιση και με απάνθρωπες, συχνά, συνθήκες. Αυτό βέβαια αφορά συγκεκριμένα, χειρωνακτικά επαγγέλματα (π.χ. εργαζομένων σε οικοδομικές δραστηριότητες)
- **Η έλλειψη ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας** έχει ως αποτέλεσμα οι ανάγκες της εγχώριας κατανάλωσης να καλύπτονται σε πολλούς τομείς (αυτοκινητοβιομηχανία, συσκευές ηλεκτρικού εξοπλισμού, ηλεκτρονικών, πολεμικού υλικού, καλλυντικά, ρούχα, τρόφιμα, ποτά κ.λπ.) από το εξωτερικό.
- Η ραγδαία **άνοδος του τεχνολογικού επιπέδου της παραγωγικής διαδικασίας**: η τεχνολογία καταργεί περισσότερες θέσεις μόνιμης απασχόλησης από αυτές που δημιουργεί.
- Το **πάγωμα ή και η μείωσή των εισοδημάτων** (στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης που διέρχεται η χώρα μας) μειώνει τις καταναλωτικές δαπάνες, άρα και τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών με αποτέλεσμα να μειώνονται οι πωλήσεις κ.λπ.
- Ο **γιγαντισμός επιχειρήσεων** και η εισβολή πολυεθνικών επιχειρήσεων οδηγούν σε μαρασμό τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια ο μικρομεσαίος εργοδότης και μέχρι πρότινος εργαζόμενοι στην επιχείρη του μένουν άνεργοι.
- Η **συρρίκνωση της απασχόλησης στη γεωργία** μετέτρεψε την πλειοψηφία των γεωργών σε ανειδίκευτους εργάτες ή οικοδόμους.

1

Ο όρος περιγράφει το οικονομικό φαινόμενο της απελευθέρωσης των αγορών, διεθνώς. Κεφάλαια, εργαζόμενοι και εμπορεύματα κινούνται παντού ελεύθερα, με τον ίδιο τρόπο! Μέχρι τώρα, περισσότερο κινούνται τα κεφάλαια (με τη βοήθεια της τεχνολογίας στα διεθνή χρηματιστήρια) και τα εμπορεύματα

Επιπτώσεις ανεργίας

α. Στον άνεργο

οικονομικές

- πρόβλημα βιοπορισμού του ίδιου και της οικογένειάς του
- χαμηλό βιοτικό επίπεδο και ποιότητα ζωής
- εξάρτηση από τρίτους (δανεισμός)

ψυχικές

- ανασφάλεια
- αισθήματα μειονεξίας - αποτυχίας
- απουσία αυτοεκτίμησης, αξιοπρέπειας, αυτοσεβασμού

β. Στην κοινωνία

οικονομικές

- επιβάρυνση της οικονομίας για συντήρηση μη παραγωγικών μελών
- αναξιποίητο βασικό-νεανικό παραγωγικό δυναμικό
- εκφοβισμός εργαζομένων, ώστε να μη διεκδικούν αυξήσεις και βελτίωση συνθηκών εργασίας

κοινωνικές

- Περιθωριοποίηση – ρατσισμός σε βάρος ανέργων.
- Ξενοφοβία - ρατσισμός σε βάρος μεταναστών, που ενοχοποιούνται για την ένταση της ανεργίας των ντόπιων.
- Παραβατικότητα (αλκοολισμός – ναρκωτικά – βία – εγκληματικότητα) είτε από αντίδραση προς την κοινωνία είτε από απελπισία.
- Η ανασφάλεια των εργαζομένων που νιώθουν ότι εύκολα μπορούν να αντικατασταθούν, προκαλεί εντατικοποίηση των προσπαθειών, ώστε να κατοχυρώσουν την επαγγελματική τους θέση. Αυτό τους οδηγεί σε άγχος, σε σκληρό ανταγωνισμό και σε συρρίκνωση του ελεύθερου χρόνου τους.
- Οι πολιτικές συνέπειες της ανεργίας είναι σημαντικές, αφού αποτελεί μια κοινωνική αδικία, που σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να δημιουργήσει αντιθέσεις μεταξύ κοινωνικών στρωμάτων (αυτών

που έχουν εργασία και αυτών που δεν έχουν, αυτών που προσφέρουν εργασία κι αυτών που ζητούν). Το κράτος, ως δεικνυτής σε τέτοιου τύπου αντιθέσεις βρίσκεται συχνά σε αδιέξοδο ή αναγκάζεται να ευνοήσει συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, πιεζόμενο και από το διεθνές οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον.

Αντιμετώπιση ανεργίας

- ορθολογικός επαγγελματικός προσανατολισμός
- εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες
- εξειδίκευση της οικονομίας στους τομείς που παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα
- εφαρμογή προγραμμάτων τόνωσης της εξαγωγικής δραστηριότητας
- παροχή κινήτρων για αυτοαπασχόληση
- τεχνική και χρηματοοικονομική υποστήριξη της μικρομεσαίας επιχείρησης
- φορολογικές διευκολύνσεις στους αυτοαπασχολούμενους νέους επιστήμονες

Εργασιακή Αλλοτρίωση

Ορισμός

- Η λέξη αλλοτρίωση παράγεται από την αντωνυμία **άλλος** και το αρχαίο ρήμα **τρέω** που σημαίνει τρέμω, φοβάμαι, τρέπομαι σε φυγή μακριά από κάποιον. Από την ετυμολογία της σημαίνει τη φυγή από τον άλλον, το συνάνθρωπο (είτε φυσική, είτε ψυχική, είτε διανοητική φυγή).
- Η **κοινωνική διάσταση** του όρου δίνεται από τον Μαρξ, που τοποθετεί την αλλοτρίωση στο πλαίσιο της σχέσης ανθρώπου και συνθηκών εργασίας του: η αλλοτρίωση του εργάτη δεν σημαίνει μόνο ότι η εργασία του γίνεται ένα «πράγμα», μια εξωτερική προς αυτόν ύπαρξη, αλλά και ότι **η εργασία του υπάρχει έξω από αυτόν**, ανεξάρτητα από αυτόν, ξένη προς αυτόν και έτσι μετατρέπεται τελικά σε μια εχθρική αυτόνομη απέναντί του δύναμη.
- Εν ολίγοις η **εργασιακή αλλοτρίωση σημαίνει την ψυχική, συναισθηματική αποξένωση του εργαζόμενου από τη δουλειά του.**

Αίτια επαγγελματικής αλλοτρίωσης

- Με τις σύγχρονες συνθήκες εργασίας, που στηρίζονται στη **μηχανοποίηση** και τον **προγραμματισμό**, ο εργαζόμενος εργάζεται τυποποιημένα και ομοιόμορφα.
- Αποστασιοποιείται από το αντικείμενο της δουλειάς του (το προϊόν της εργασίας του είναι ξένο γι' αυτόν) λόγω της **δαιδαλώδους μορφής** της οικονομικής, τεχνολογικής, βιομηχανικής παραγωγής.
- Ο άνθρωπος εργάζεται με μόνο στόχο την απόκτηση χρημάτων (πνεύμα **ωφελιμισμού** και **χρησιμοθηρίας**).
- Η **εξειδίκευση**, που αποτελεί αναπόδραστη ανάγκη στην εποχή μας, στερεί από τα άτομα τη γενική μόρφωση και τα **περιορίζει** στη βαθιά γνώση ενός μόνο μικρού κλάδου της εργασίας τους.
- Η **πολύωρη και εντατική απασχόληση** (λόγω αυξημένων αναγκών, πραγματικών ή πλασματικών) εξαλείφει τον ελεύθερο χρόνο και προκαλεί εξουθένωση.
- **Άστοχη** επιλογή επαγγέλματος.
- Το διαρκές **άγχος** στο χώρο της δουλειάς (εντατικοποίηση προσπάθειας, ανταγωνισμός) δημιουργεί αίσθημα **δυσφορίας**.
- Η **αβεβαιότητα** για το αύριο (φόβος ανεργίας, οικονομική κρίση) επηρεάζει τη σχέση του εργαζομένου με τη δουλειά του.
- Οι **κακές συνθήκες** εργασίας.
- Η αίσθηση ότι ο εργαζόμενος γίνεται **αντικείμενο εκμετάλλευσης** από τον εργοδότη.
- Η **έλλειψη επικοινωνίας** με ομότεχνους, συναδέλφους, συνεργάτες λόγω του ανταγωνισμού, της αποξένωσης και της γενικότερης κρίσης των αξιών στις ημέρες μας, επιδεινώνει την κατάσταση.

Επιπτώσεις επαγγελματικής αλλοτρίωσης

- Ανία, πλήξη αίσθημα αποτυχίας, ανικανοποίητου, μείωση αυτοπεποίθησης και δημιουργικότητας.
- Χάνεται η **ψυχική** ικανοποίηση από την εργασία και το άτομο νιώθει γρανάζι μιας τεράστιας, απρόσωπης μηχανής.
- Ο ορθολογισμός και αυστηρός προγραμματισμός συχνά συνθλίβουν το **συναίσθημα** και τη **φαντασία**.
- Πτώση απόδοσης, προχειρότητα, φυγοπονία.
- Ο εργαζόμενος δεν αισθάνεται τον εαυτό του ως δημιουργό, αλλά ως ανίσχυρο **υπηρέτη** των γιγάντιων δυνάμεων που έχει απελευθερώσει η τεχνολογία (Έριχ Φρομ).
- Υψηλός εργασιακός στόχος γίνεται η ποσοτική παραγωγή και όχι η **ποιοτική**.
- Σε πολλές περιπτώσεις ο συνεργάτης μετατρέπεται σε σκληρό **ανταγωνιστή**.
- Το αίσθημα της αξίας του σύγχρονου ανθρώπου εξαρτάται από την **επαγγελματική του επιτυχία** και τον κοινωνικό-οικονομικό ρόλο του και όχι από την προσωπικότητά του (Ι. Ξηροτύρης).
- Η κοινωνία που απαρτίζεται από αλλοτριωμένους, ανελεύθερους εργαζόμενους **κινδυνεύει** διαρκώς από την ηθική και πνευματική στασιμότητα και οπισθοδρόμηση.

Τρόποι αντιμετώπισης της επαγγελματικής αλλοτρίωσης

- Επιλογή επαγγέλματος με βάση τις **κλίσεις** και τα **ταλέντα** (και όχι με κριτήριο τις οικονομικές απολαβές).
- **Ατομική ευθύνη**, πνευματική και ηθική εγρήγορση.
- Επανιεράρχηση **αρχών** και **αξιών** (προτεραιότητα στα πνευματικά αγαθά) - έμφαση στο «**είναι**» και όχι στο «**έχειν**».
- Τεχνολογική ανάπτυξη **με μέτρο** και συναίσθηση των αδιεξόδων της πλήρους αυτοματοποίησης και τυποποίησης.
- **Συλλογική ευθύνη**: η οικογένεια, το σχολείο, η Πολιτεία πρέπει να βοηθούν τον εργαζόμενο να νιώθει μέλος μιας ομάδας και να ενδιαφέρεται για την κοινωνική προσφορά.

Τηλεργασία

Ορισμός

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η τηλεργασία ορίζεται ως μια μορφή εργασίας που εκτελείται από ένα άτομο για έναν εργοδότη ή πελάτη εκτός του παραδοσιακού εργασιακού χώρου με τη χρήση τηλεπικοινωνιών και προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης.

Μορφές

- Μόνιμη σύνδεση ενός υπαλλήλου με το δίκτυο των εργοδοτών του με αποτέλεσμα τον πλήρη έλεγχο της εργασιακής του ζωής και επομένως λιγότερη ευελιξία στον τρόπο οργάνωσης του εργάσιμου χρόνου του.
- Ελεύθερη εργασιακή σχέση [ελεύθερος επαγγελματίας] που συνεπάγεται περισσότερη ελευθερία στον καθορισμό του ρυθμού εργασίας.

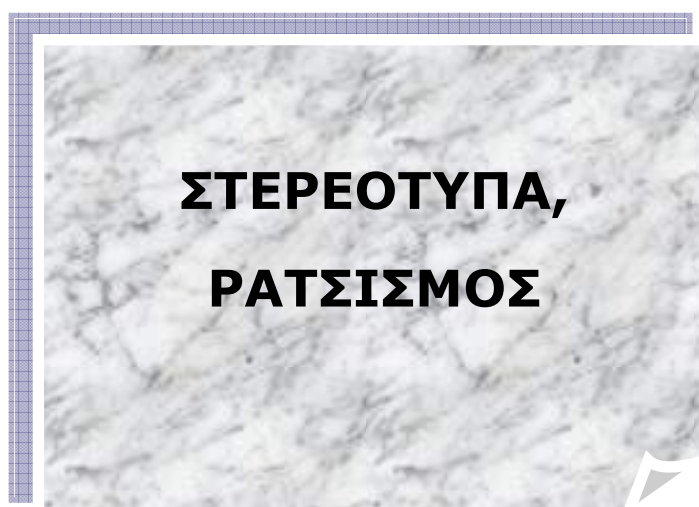

Οφέλη

- Εξοικονόμηση χρόνου και μείωση δαπανών που απαιτούνται για τη μεταφορά των εργαζομένων προς και από τον χώρο εργασίας.
- Ελαστικότητα στον καθορισμό του ρυθμού και των ωρών εργασίας.
- Αύξηση της παραγωγικότητας άρα και των κερδών μιας επιχείρησης, γεγονός που την καθιστά ανταγωνιστική.
- Συμβολή στη μείωση της ανεργίας ειδικά των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων [γυναικών, φοιτητών, ατόμων με ειδικές ανάγκες].
 - ↳ Οι γυναίκες συνδυάζουν την επαγγελματική δραστηριότητα με τα οικιακά καθήκοντα και τη μητρότητα.
 - ↳ Οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να εξασφαλίζουν εισόδημα και επαγγελματική εμπειρία παράλληλα με τις σπουδές τους.
 - ↳ Τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποκτούν τη δυνατότητα επαγγελματικής ένταξης καθώς και αξιοποίησης των ιδιαίτερων ικανοτήτων τους γνωρίζοντας παράλληλα την ικανοποίηση της δημιουργίας, της αποδοχής και της αναγνώρισης.

Επιπτώσεις

- Κοινωνική απομόνωση του εργαζομένου [απουσία επαφής με το έμπυχο εργασιακό περιβάλλον με συνέπεια την ψυχολογική του επιβάρυνση].
- Αποκλεισμός από τα συλλογικά εργασιακά σχήματα (ομάδες εργασίας, συνεδριάσεις, συνδικαλισμός).
- Δυσχέρειες στην ανταπόκριση στο καθήκον στον οικογενειακό χώρο [ιδιαίτερα για τις γυναίκες].
- Αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων και των νέων δεδομένων στον εργασιακό τομέα.
- Περιορισμός των δυνατοτήτων/ευκαιριών για προαγωγή και επαγγελματική ανέλιξη.
- Εγκλωβισμός στη λογική της υποαπασχόλησης και αποδυνάμωση επαγγελματικών φιλοδοξιών.
- Υψηλό κόστος τεχνολογικού εξοπλισμού για τους ελεύθερους επαγγελματίες του είδους.
- Σύγχυση ελεύθερου και εργάσιμου χρόνου.

Ρατσισμός

Ορισμός

- Ο ρατσισμός είναι μία πολιτική πρακτική διακρίσεων. Βασίζεται στο δόγμα της ανωτερότητας μιας φυλής ή μιας εθνικής ή κοινωνικής ομάδας και την καλλιεργημένη αντίληψη των μελών της ότι οφείλουν να περιφρουρήσουν την αμιγή σύσταση, την καθαρότητα της ομάδας τους, καθώς και τον κυριαρχικό τους ρόλο έναντι των υπόλοιπων φυλετικών, εθνικών και κοινωνικών ομάδων, που θεωρούνται κατώτερες.
- Ετυμολογία: η λέξη ρατσισμός προέρχεται από το ιταλικό «razza», που πιθανά προήλθε από το αραβικό ras το οποίο σημαίνει «προέλευση, αρχή».

Είδη-μορφές

α. Σε σχέση με τους λαούς

Φυλετικός: Διάκριση των λαών με κριτήριο το χρώμα (λευκοί-μαύροι-ερυθρόδερμοι-κιτρινόχρωμοι) ή με κριτήριο τη φυλετική καταγωγή (π.χ. η Άρια φυλή με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά: ξανθή, γαλανά μάτια, ρωμαλέο σώμα - Εβραίοι: λαός σημιτικής καταγωγής).

Εθνικός: Διάκριση των ανθρώπων με κριτήριο την εθνική καταγωγή (π.χ. το γερμανικό έθνος πίστευε (1940) ότι είναι ανώτερο από τα άλλα, διεκήρυσσε ότι «για να γίνει καλύτερος ο κόσμος επιβάλλεται το ανώτερο έθνος να κυριαρχήσει στα κατώτερα». Σε αυτή την αντίληψη στηρίχθηκε το κίνημα του ναζισμού².

Θρησκευτικός: Διάκριση των ανθρώπων με κριτήριο το θρησκευτικό δόγμα (π.χ. Χριστιανοί-Μουσουλμάνοι, Ορθόδοξοι-Καθολικοί, Καθολικοί-Προτεστάντες κ.ά.).

² *Ναζισμός: εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα, που ιδρύθηκε το 1921 από τον Χίτλερ. Γρήγορα εξελίχθηκε σε οργάνωση με αντιεβραϊκό και αντικομμουνιστικό χαρακτήρα.

Πολιτισμικός: Διάκριση των λαών με κριτήριο το πολιτιστικό επίπεδο (π.χ. ανωτερότητα του δυτικού πολιτισμού έναντι του ανατολικού, ανωτερότητα των δυτικών κρατών έναντι των ανατολικών και ιδίως έναντι του λεγόμενου “Τρίτου Κόσμου”, δηλαδή των υπανάπτυκτων χωρών).

β. Σε σχέση με ομάδες

Κοινωνικός- οικονομικός: Διάκριση των ανθρώπων με βάση συγκεκριμένα κριτήρια:

- την κοινωνική- οικονομική κατάσταση (πλούσιοι-φτωχοί-απόκληροι)
- τη μόρφωση (μορφωμένοι-αμόρφωτοι, εγγράμματοι-αγράμματοι)
- το φύλο: σεξισμός (γυναίκες-άνδρες)
- το επάγγελμα (χειρώνακτες-χειρωνακτικά επαγγέλματα, επιστήμονες, πνευματικοί άνθρωποι, επαγγέλματα γραφείου)
- τη σωματική ή νοητική ικανότητα (αρτιμελείς-ανάπηροι, άνθρωποι με ειδικές ανάγκες)
- την υγεία, τις συνήθειες, τη σεξουαλική συμπεριφορά (π.χ. φορείς του AIDS, ναρκομανείς, ομοφυλόφιλοι)
- την εμφάνιση, όταν αυτή δε συμβαδίζει ή αποκλίνει πολύ από τα παραδεκτά πρότυπα.

Πολιτικός: Διάκριση των ανθρώπων με κριτήριο την πολιτική ιδεολογία και την ένταξη σε κάποιο κόμμα ή τις πολιτικές αντιλήψεις (φιλοβασιλικοί-δημοκράτες).

Αίτια

Πνευματικά

- Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του ατόμου, η αμάθεια, η ημιμάθεια (εύκολα χειραγωγείται).
- Η άμβλυση της κριτικής σκέψης και ικανότητας (αδυναμία κριτικής θεώρησης των γεγονότων, μειωμένη ικανότητα επεξεργασίας, ανάλυσης και σύνθεσης των δεδομένων, τυποποιημένη σκέψη).
- Η αντιανθρωπιστική και μονοπολιτισμική παιδεία, η οποία διαπλάθει άτομα ανίκανα να αναπτύξουν πνεύμα ανεκτικότητας.
- Η ελλιπής ή κατευθυνόμενη πληροφόρηση από τους φορείς ενημέρωσης σχετικά με την πολιτισμική πρόοδο της ανθρωπότητας και τις τρέχουσες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις.
- Η διαιώνιση προκαταλήψεων, αυθαίρετων χαρακτηρισμών και γενικεύσεων που διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα και συντελούν στην εσφαλμένη εκτίμηση και αξιολόγηση προσώπων, λαών, γεγονότων και καταστάσεων.
- Οι επιστημονικοφανείς απόπειρες διαφόρων επιστημόνων να προσδώσουν βιολογικό χαρακτήρα σε κοινωνικές ανισότητες.

Ψυχολογικά

- Συμπλέγματα ανωτερότητας και προσωπικής υπεροχής, ματαιοδοξία της διάκρισης και της ισχύος που χαρακτηρίζουν τους ανθρώπους έναντι άλλων μελών του ίδιου κοινωνικού συνόλου.
- Συμπλέγματα κατωτερότητας που χαρακτηρίζουν άτομα που ανήκουν στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, τα οποία προσηλώνονται και ενστερνίζονται φανατικά τις φυλετικές διακρίσεις (π.χ. οι φτωχοί λευκοί της Αμερικής κατά των μαύρων), γιατί το γεγονός ότι υπάρχουν κατώτεροι από τους ίδιους τους δίνει την εντύπωση κάποιας ανωτερότητας.
- Ο φόβος που επικρατεί σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες ότι θα χάσουν προνόμια και δικαιώματα που απολαμβάνουν μόνο αυτές.
- Ο ψυχολογικός μηχανισμός μετάθεσης των ευθυνών σε άλλους (που γίνονται εξιλαστήρια θύματα στα οποία αποδίδονται προβλήματα π.χ. ανεργίας, εγκληματικότητας).

Κοινωνικά

- Κάθε κοινωνικό σύνολο έχει τα δικά του ήθη και έθιμα, τη δική του βιοθεωρία, τη δική του θρησκεία και γλώσσα => δεν αποδέχεται εύκολα, ούτε θεωρεί ισότιμα τα ήθη και τη νοοτροπία άλλων κοινωνικών συνόλων, ιδίως αν αυτά αποτελούν μειονότητα στο δικό του τόπο.
- Η ευθύνη της οικογένειας, του σχολείου και των ΜΜΕ ως προς την αγωγή που (δεν) παρέχουν στο νέο άνθρωπο για να μάθει να σέβεται τη διαφορετικότητα.
- Οι θρησκευτικές δοξασίες και η θρησκευτική προπαγάνδα γίνονται αίτια θρησκευτικών υποτιμήσεων.

Οικονομικά

- Η τάση κάποιων λαών, προηγμένων οικονομικά και στρατιωτικά, να επιβληθούν σε λαούς ασθενέστερους ή 'χαμηλότερου' πολιτιστικού επιπέδου, για να εκμεταλλευτούν τα εδάφη τους, τις πρώτες ύλες, την εργασία τους, τη γεωγραφική θέση της χώρας τους (π.χ. το καθεστώς Απαρτχάιντ³ στη Ν. Αφρική, η κυριαρχία των λευκών αποικιοκρατών στους Ινδιάνους).
- Η αναζωπύρωση της ξενοφοβίας σε περιόδους οικονομικής κρίσης και ανεργίας με την παράλληλη διόγκωση του μεταναστευτικού ρεύματος από τις υπανάπτυκτες στις προηγμένες χώρες (οι ξένοι αποτελούν τον ορατό και χειροπιαστό εχθρό, την εύκολη ερμηνεία των προβλημάτων, το εύκολο θύμα- στόχο).
- Η επιθυμία ατόμων να αποκομίσουν οικονομικά κέρδη από την εκμετάλλευση συνανθρώπων τους που ανήκουν σε κοινωνικές μειονότητες.

³ Όρος από τη γλώσσα Αφρικάανς και τα ολλανδικά που σημαίνει *διάκριση*, ήταν μια πολιτική φυλετικού διαχωρισμού, κατά την οποία ο πληθυσμός όπου εφαρμοζόταν χωριζόταν σε καθορισμένες γεωγραφικές ζώνες. Πρωτοεμφανίστηκε το 1948 στη Νότιο Αφρική από το Εθνικό Κόμμα και καταργήθηκε στις 30 Ιουνίου 1991.. Κατ' επέκταση, ο όρος απαρτχάιντ χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει κάθε πολιτική φυλετικού διαχωρισμού σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου.

Πολιτικά

- Οι κατακτητικές και ηγεμονικές διαθέσεις ενός λαού συχνά καλύπτονται και προωθούνται μέσω ρατσιστικών αντιλήψεων.
- Πολιτικοί παράγοντες χρησιμοποιούν τις μειονότητες ως εξιλαστήριο θύμα, προκείμενου να αποστρέψουν την προσοχή του λαού από τα ουσιαστικά προβλήματα και να καλύψουν λάθη που έκαναν.
- Η αποδυνάμωση των δημοκρατικών θεσμών, η αδιαφορία και η παθητική στάση των πολιτών απέναντι σε όσους καταπατούν το δικαίωμα της ισότητας και τις ανθρώπινες αξίες και ελευθερίες.
- Η ενίσχυση πολιτικών κομμάτων συγγενικής ιδεολογίας έναντι άλλων αντίπαλης ιδεολογίας με απόψεις απροκάλυπτα εχθρικές και υποτιμητικές για τη θέση ορισμένων κοινωνικών ομάδων.

Εθνικιστικά

- Ο κίνδυνος αφομοίωσης των μικρών λαών από ισχυρά κράτη ενισχύει το αίσθημα της αυτοσυντήρησης και τους συσπειρώνει γύρω από τα εθνικά τους χαρακτηριστικά.
- Το αίσθημα της ξеноφοβίας διακρίνει περισσότερο κάποιους λαούς, ιδιαίτερα στην εποχή μας, που χαρακτηρίζεται από μαζικές μετακινήσεις λαών.

Συνέπειες

Σε ατομικό επίπεδο

- Η προσβολή και η καταρράκωση της ανθρώπινης προσωπικότητας και αξιοπρέπειας.
- Η ψυχολογική εξουθένωση του ανθρώπου, η απώλεια της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησής του.
- Η αβεβαιότητα και η ανασφάλεια, που οδηγούν στο άγχος και στην απαισιοδοξία.
- Η εξαχρείωση⁴ των ανθρώπων.
- Η επιθετική έκφραση ή η εγκληματική συμπεριφορά.
- Ο φόβος και η ανασφάλεια που καλλιεργούνται στο κοινωνικό σύνολο.
- Η προσήλωση σε στερεότυπα και αντιλήψεις, ο δογματικός τρόπος σκέψης.
- Η πνευματική στασιμότητα λόγω κοινωνικής απομόνωσης και έλλειψης διαλόγου.

Σε κοινωνικό επίπεδο

- Η ενθάρρυνση της κοινωνικής αδικίας και ανισότητας.
- Η κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών.
- Η δημιουργία γκέτο⁵ για πολλές κοινωνικές ομάδες και η διαβίωση συχνά κάτω από δυσμενείς έως και άθλιες συνθήκες.
- Η καταπάτηση των εργασιακών δικαιωμάτων των εργαζομένων που ανήκουν στα θύματα ρατσιστικών διακρίσεων και η μεροληπτική αντιμετώπισή τους από την εργοδοσία.
- Η κυριαρχία της κοινωνικής αναλγησίας από την πλευρά των «ανωτέρων», η έλλειψη ανθρωπιάς, συμπόνιας, αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας.
- Η κυριαρχία του δογματισμού, του φανατισμού, της μισαλλοδοξίας και του μίσους ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες και η συνακόλουθη διάρρηξη του συνεκτικού ιστού της κοινωνίας.

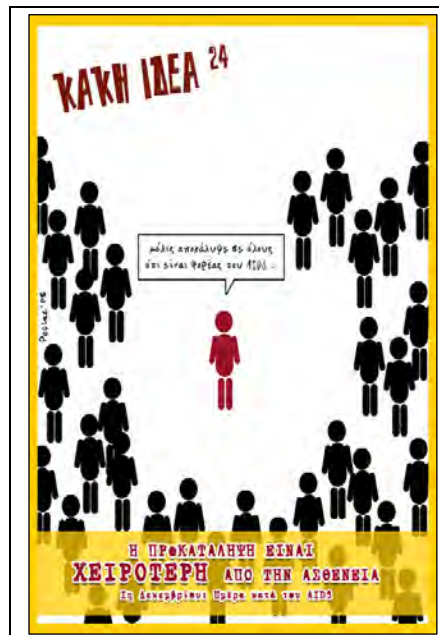
⁴ Εξαχρειώνω: διαφθείρω ηθικά, εκμαυλίζω: διαφθείρω

⁵ παλαιότερα, περιτειχισμένη εβραϊκή συνοικία σε ευρωπαϊκές πόλεις | η υποχρεωτική διαβίωση των Εβραίων σε στρατόπεδο συγκεντρώσεως (όπως εφαρμόστηκε στον αιώνα μας από τους χιτλερικούς) | (μτφ.) σήμερα, αστική περιοχή, όπου ορισμένη μειονότητα ζει απομονωμένη από το υπόλοιπο τμήμα της

- Η όξυνση της ρατσιστικής βίας και εγκληματικότητας, καθώς οι μειονότητες γίνονται συχνά στόχος ρατσιστικών οργανώσεων.
- Η αμαύρωση της δημοκρατίας, η υπονόμευση του δημοκρατικού πολιτεύματος και η προετοιμασία για την επικράτηση ολοκληρωτικών και αυταρχικών καθεστώτων.

Σε διακρατικό επίπεδο

- Η ύπαρξη αμοιβαίας καχυποψίας, που προκαλεί ανάσχεση της μεταξύ κρατών επικοινωνίας και διπλωματικής συνεργασίας σε καιρό ειρήνης.
- Η όξυνση της βίας (εγκλήματα και διωγμοί) κατά λαών ή μειονοτήτων.
- Η έκρηξη πολεμικών συγκρούσεων ανάμεσα σε κράτη που διέπονται από εθνικιστικά ιδεολογήματα.
- Οικονομική εξαθλίωση, φτώχεια, περιθωριοποίηση, πολιτιστική υστέρηση των λαών, που με διάφορα προσχήματα έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης των προηγμένων κρατών.
- Η παρακώλυση της γόνιμης ανταλλαγής πολιτιστικών στοιχείων και η ενίσχυση του πολιτιστικού απομονωτισμού (πολιτιστική μισαλλοδοξία, έλλειψη ανεκτικότητας, μίσος και αποστροφή προς τους διαφορετικούς πολιτισμούς).

Τρόποι αντιμετώπισης

Σε ατομικό επίπεδο

- Η ευαισθητοποίηση και η συνειδητή δραστηριοποίηση για να απαλλαγεί η ανθρωπότητα από τέτοιου είδους φαινόμενα.
- Η αναγνώριση της ετερότητας και ο σεβασμός προς τον άλλο, τον διαφορετικό.
- Ο κριτικός έλεγχος του περιεχομένου των στερεοτύπων.
- Η συνεχής επαγρύπνηση (προβληματισμός), η άσκηση αυτοκριτικής και η αυτογνωσία, που εδραιώνουν μέσα μας όχι μόνο το αίσθημα του αυτοσεβασμού αλλά και του αλληλοσεβασμού.

Σε κοινωνικό - κρατικό επίπεδο

- Η καλλιέργεια της ανθρωπιστικής παιδείας και η παροχή πολυπολιτισμικής αγωγής από το σχολείο.
- Η ανάδειξη της αξίας του διαλόγου ως μέσου συνεννόησης των ανθρώπων και επίλυσης των μεταξύ τους διαφορών.
- Η προαγωγή του πνεύματος ανεκτικότητας και κυρίως του σεβασμού προς τους «άλλους» μέσα από την οικογένεια, το σχολείο, τα ΜΜΕ και την πνευματική ηγεσία.
- Η προβολή αντιρατσιστικών ιδεολογιών και προτύπων από τα ΜΜΕ.
- Η νομοθετική κατοχύρωση ίσων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων για όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες.
- Η διαμόρφωση νομοθεσίας προκειμένου να εδραιωθεί ο σεβασμός της διαφοράς και την ετερότητας (αναθεώρηση του Οικογενειακού Δικαίου, τα διαπολιτισμικά σχολεία, η διαπολιτισμική εκπαίδευση, η νομοθεσία για τα άτομα με ειδικές ανάγκες), η λήψη μέτρων για την ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης όλων των ανθρώπων που ζουν μέσα στα γεωγραφικά όρια του κράτους.
- Η κινητοποίηση της πνευματικής και της πολιτικής ηγεσίας για την εξάλειψη του αναλφαριθμητισμού, των προλήψεων και των προκαταλήψεων.
- Η ενεργοποίηση των πολιτών (μέσα από εθελοντικές και κοινωνικές οργανώσεις) για τον εντοπισμό και την καταγγελία των κρουσμάτων ρατσισμού εντός και εκτός συνόρων.
- Η προώθηση από τους πολιτικούς φορείς συλλογικών δράσεων που χαρακτηρίζουν την «κοινωνία των πολιτών» (κινήματα ειρήνης, αλληλεγγύης και προσφοράς βοήθειας σε λαούς ή κοινωνικές ομάδες που υφίστανται εκμετάλλευση ή διωγμό).

Σε διεθνές- οικουμενικό επίπεδο

- η συνεργασία των διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, Συμβούλιο Ευρώπης, Διεθνής Αμνηστία, UNESCO) για την επίλυση των διακρατικών διαφορών με τον διάλογο, την ευαισθητοποίηση της ανθρωπότητας σε θέματα ρατσισμού, την επιβολή αυστηρών κυρώσεων σε κράτη ή ομάδες που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και εφαρμόζουν οποιαδήποτε μορφή διακρίσεων στο εσωτερικό τους.
- Η ενθάρρυνση και διεύρυνση του έργου των μη κυβερνητικών διεθνών οργανώσεων (Γιατροί του Κόσμου, Γιατροί χωρίς Σύνορα, Ερυθρός Σταυρός) οι οποίες αποτελούν το λαμπρότερο παράδειγμα ανθρωπισμού και αλληλεγγύης.

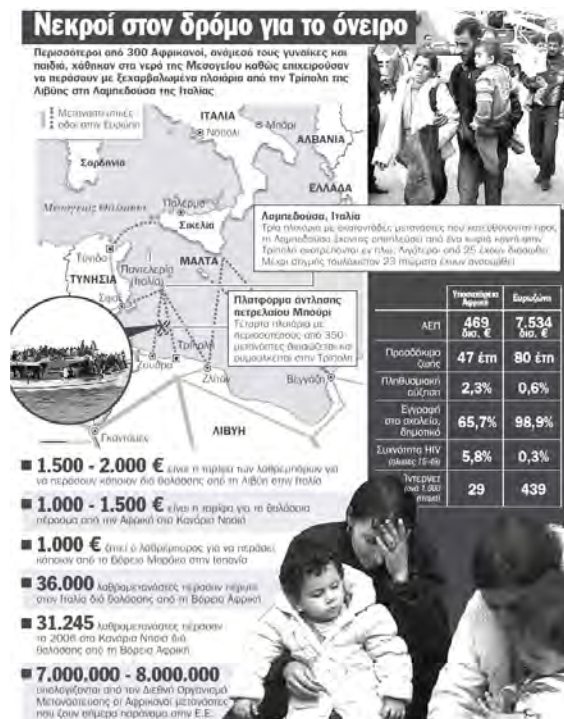
Μετανάστευση

Ορισμοί

- **Μετανάστευση** ονομάζεται η μετακίνηση πληθυσμιακών ομάδων από τη χώρα καταγωγής τους σε μία άλλη, με σκοπό την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.
- **Προσφυγιά:** Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ ορίζει ότι ο όρος «πρόσφυγας» αποδίδεται σε όλους όσους εξαιτίας εξωτερικών επιθέσεων, ξένης κατοχής ή κυριαρχίας, ή λόγω γεγονότων που διαταράσσουν τη δημόσια τάξη σε οποιαδήποτε περιοχή της χώρας ή σε ολόκληρη χώρα είναι αναγκασμένοι να εγκαταλείψουν το συνήθη τόπο διαμονής τους, για να βρουν καταφύγιο σε άλλη χώρα.

Είδη - μορφές μετανάστευσης

- Νόμιμη - Παράνομη
- Προσωρινή - Μόνιμη
- Εσωτερική - Εξωτερική
- Πολιτική - Οικονομική
- Αναγκαστική- Εκούσια
- Ομαδική - Ατομική

Αίτια της μετανάστευσης

- Ο υπερπληθυσμός, η ανέχεια και η ανεργία στη χώρα καταγωγής των μεταναστών.
- Οι εμφύλιες συρράξεις, οι πόλεμοι, που δημιουργούν κλίμα φόβου, ανησυχίας και ασφάλειας και διαταράσσουν την οικονομική και κοινωνική ζωή. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον οι άνθρωποι δεν μπορούν να ασχοληθούν με έργα που αποβλέπουν στην ατομική τους ευημερία και προκοπή ούτε να ονειρεύονται το μέλλον των παιδιών τους.
- Τα καταπιεστικά/ αυταρχικά / θεοκρατικά καθεστώτα που διώκουν τους αντιφρονούντες (φυλακίσεις, βασανιστήρια, εκτελέσεις, «εξαφανίσεις»).
- Η έλλειψη ευκαιριών για σπουδές, επαγγελματική εξέλιξη ή επιχειρηματική δραστηριότητα.

Αποτελέσματα της μετανάστευσης

Για τη χώρα υποδοχής

Θετικά

- Η δημογραφική ενίσχυση των πληθυσμιακών της δεδομένων τη στιγμή που ο πληθυσμός της Ευρώπης γηράσκει και φθίνει λόγω υπογεννητικότητας.
- Η οικονομική ανάπτυξη (άφθονη και φθηνή εργατική δύναμη, περισσότερα έσοδα για τα ασφαλιστικά ταμεία, ανάληψη εργασιών που η διεκπεραίωσή τους ήταν δυσχερής λόγω άρνησης των ντόπιων να ασχοληθούν με αυτές).
- Η ενίσχυση του μαθητικού πληθυσμού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Ανάπτυξη και εδραίωση της πολυπολιτισμικότητας - θεμελίωση της κουλτούρας της ανοχής και του σεβασμού προς τη διαφορετικότητα.

Αρνητικά

- Η εκδήλωση δυσαρμονίας στις σχέσεις αυτοχθόνων και μεταναστών, η καλλιέργεια ρατσιστικής βίας.
- Η αύξηση των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας (εγκληματικότητα, πορνεία, ναρκωτικά).
- Η επικράτηση πολιτικής αστάθειας, η ανάπτυξη ακραίων πολιτικών κινημάτων που διακηρύττουν την εχθρότητά τους προς τους μετανάστες και δημιουργούν ρατσιστικές οργανώσεις.
- Η χώρα υποδοχής των μεταναστών πρέπει να εκταμιεύει σημαντικούς υλικούς πόρους για την εξασφάλιση κατάλληλης υποδομής και την ομαλή ένταξη των πληθυσμιακών αυτών ομάδων.

Για τους μετανάστες

Θετικά

- Ευκαιρίες για υλική ευημερία, προκοπή, καλύτερους μισθούς.
- με εμβάσματα⁶ στηρίζουν τους συγγενείς τους που βρίσκονται στη χώρα καταγωγής τους, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας τους
- Πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην υγειονομική περίθαλψη.
- Ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας και στη χώρα καταγωγής τους με την επένδυση των χρημάτων τους.
- Γνωριμία και συνύπαρξη με άλλους λαούς, επικοινωνία διαφορετικών πολιτισμών.

Αρνητικά

- Βιώνουν αισθήματα απομόνωσης και αποξένωσης.
- Αντιμετωπίζουν το μίσος, την εχθρότητα, την καχυποψία, τις κατηγορίες και τις επικρίσεις από ένα μέρος του αυτόχθονος πληθυσμού.
- Περιορίζεται η δυνατότητά τους να μιλούν τη γλώσσα τους και τα τηρούν τα δικά τους ήθη και έθιμα.
- Υφίστανται εκμετάλλευση (πολύωρη εργασία με χαμηλές αποδοχές, πολλές φορές χωρίς ασφάλιση, παραβίαση των δικαιωμάτων τους).

⁶

αποστελλόμενο χρηματικό ποσό

Τρόποι αντιμετώπισης (βλ. και «Τρόποι αντιμετώπισης» του ρατσισμού)

Από το άτομο

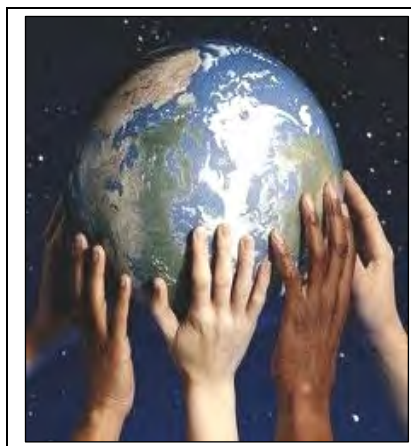
- Ήθος, σεβασμός, ευαισθησία, ανθρωπισμός, ηθική και υλική συμπαράσταση.
- Φιλάνθρωπη αντιμετώπιση, υλική και ηθική.
- Σεβασμός της πολιτιστικής ιδιαιτερότητας των μεταναστών.
- Πρωτοβουλίες για την ανακούφισή τους (έρανοι, εκδηλώσεις προσφοράς τροφίμων, ρουχισμού κ.λπ.).

Από το Κράτος

- Οργάνωση- προετοιμασία δομών υποδοχής.
- Προγράμματα ένταξης και προσαρμογής των μεταναστών.
- Προστασία και αξιοποίηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητάς τους.
- Ενημέρωση και επιμόρφωση.
- Παραγωγική αξιοποίηση των μεταναστών ανάλογα με τις ικανότητες ή τις σπουδές τους στις χώρες προέλευσής τους.

Από διεθνείς Οργανισμούς (ΟΗΕ, UNICEF, UNESCO, Ερυθρός Σταυρός κ.λπ.)

- Σεβασμός και εφαρμογή νομοθεσίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Ανθρωπιστική βοήθεια, οικονομική ενίσχυση.
- Σωστός καταμερισμός μεταναστών ανά κράτος και περιοχή, μέτρα άμεσης περίθαλψης.

Σεξισμός

Ορισμός

- Σεξισμός ονομάζεται το σύνολο των προκαταλήψεων και συμπεριφορών, οι οποίες πηγάζουν από την αυθαίρετη ιδεολογία που έχει τη βάση της στο διαχωρισμό των φύλων σε αρσενικό και θηλυκό (Simon de Beauvoir 1949, Cixous 1997), και οι οποίες θεωρούν το ένα εκ των δύο φύλων βιολογικά, ηθικά, διανοητικά και πνευματικά υποδεέστερο του άλλου, επιτρέποντας -ή και θεσμοθετώντας- τις εναντίον του συστηματικές διακρίσεις, αρνητικές.
- Ο σεξισμός αφορά στις πεποιθήσεις που οδηγούν σε αυθαίρετες διακρίσεις κατά των γυναικών με βάση τα στερεότυπα του φύλου τους και μόνο, στο πλαίσιο της πατριαρχικής κοινωνίας. Στην ακραία μορφή του εκδηλώνεται και ως μισογυνία (ή μισανδρία, όταν στρέφεται ενάντια στους άνδρες), όρος που υποδηλώνει το γενικευμένο μίσος και την ακραία προκατάληψη εναντίον των γυναικών (ή ορισμένων κατηγοριών γυναικών), από άτομα ανεξαρτήτως φύλου ή από ολόκληρες κοινωνίες.
- Ετυμολογία: μεταφορά του αγγλικού sexism

Αίτια

Κοινωνικά

- Η επιβίωση αντιλήψεων των πατριαρχικών κοινωνιών που βασίζονταν στη γυναικεία αδυναμία προσφοράς στη γεωργική παραγωγική διαδικασία και συμβολής στον αγώνα διαφύλαξης των αγαθών από ξένη επιβουλή.
- Ο αποκλεισμός της γυναίκας από τη μόρφωση και την επαγγελματική κατάρτιση.
- Τα μεταδιδόμενα στις επόμενες γενιές, και από τις ίδιες τις γυναίκες, στερεότυπα και προκαταλήψεις, σχετικά με τη μειονεξία της γυναίκας, τη φυσική και διανοητική κατωτερότητά της έναντι του άντρα.
- Η σταδιακή διαμόρφωση αυστηρών κοινωνικών στερεοτύπων για την ταυτότητα του φύλου που δεν επιτρέπουν αποκλίσεις (το αγόρι: διαχειριστής της περιουσίας, πολεμιστής, παραγωγός, πολίτης - το κορίτσι: ενασχόληση με τις οικιακές εργασίες, γάμος, μητρότητα), αφού τα άτομα αξιολογούνται με αυτά τα κριτήρια.

Μ.Μ.Ε.

- Η λανθασμένη λειτουργία των ΜΜΕ, τα οποία (μέσα από την ενημερωτική, ψυχαγωγική και διαφημιστική τους λειτουργία):
 - προβάλλουν πρότυπα υπεροχής του άνδρα και υστέρησης της γυναίκας,
 - εκμεταλλεύονται τη γυναίκα στη διαφήμιση (εμπορευματοποίηση της γυναικείας ομορφιάς - η γυναίκα ως ποθητό αντικείμενο)

Παιδεία

- Για το πρόβλημα ευθύνεται η εκπαίδευση με τα πρότυπα που προβάλλει και την αποσιώπηση ή υποβάθμιση του πραγματικού ρόλου της γυναίκας, σε καίριες ιστορικές στιγμές.

Κράτος

- Αδιαφορία ή και ανοχή του κράτους (μη τήρηση σχετικών νόμων ή και μη θέσπισή τους).

Ευθύνες ανδρών

- Η προβαλλόμενη αντίσταση του άνδρα σε τομές εξίσωσης των φύλων (συνειδητή ή ασυνείδητη), καθώς δεν είναι προετοιμασμένος ή και διατεθειμένος να δεχθεί ένα καινούριο δρόμο επικοινωνίας, αλληλοσεβασμού και κοινής δημιουργίας των δύο φύλων.

Ευθύνες γυναικών

- Η αδυναμία της γυναίκας να συνειδητοποιήσει την πραγματική της θέση, να τη διεκδικήσει αλλά και να αναλάβει τις ευθύνες που απορρέουν από αυτή (άγνοια, θεληματική υποταγή).
- Η αδράνεια (και το «βόλεμα») ορισμένων γυναικών και αποποίηση των ευθυνών τους.

Συνέπειες

Στη ζωή των γυναικών

- Κοινωνική περιθωριοποίηση.
- Συμπτώματα χαμηλής αυτοεκτίμησης (έλλειψη αυτοπεποίθησης, παθητικότητα, συμπλέγματα κατωτερότητας).
- Διλήμματα και συνειδησιακά προβλήματα από την έλλειψη χρόνου για ανταπόκριση σε όλες τις υποχρεώσεις.
- Διατήρηση των παραδοσιακών ρόλων στην οικογένεια, όπου έχει όλη την ευθύνη: νοικοκυριό, ανατροφή των παιδιών.
- Περιορισμός του ελεύθερου χρόνου, με την ένταξή της στην παραγωγική δραστηριότητα.
- Αποχή από τις κοινωνικές δραστηριότητες.
- Στον εργασιακό χώρο αντιμετωπίζει εντονότερα το πρόβλημα της ανεργίας, της εκμετάλλευσης, της άνισης και άδικης αμοιβής, των αυθαίρετων απολύσεων.
- Εκμετάλλευση του γυναικείου φύλου από τα ΜΜΕ στη διαφήμιση.
- Περιορισμένη συμμετοχή στο συνδικαλισμό, στην πολιτική και στις υψηλόβαθμες διοικητικές θέσεις.

Στη ζωή των ανδρών

- Ανάληψη δυσβάστακτων υποχρεώσεων.
- Άγχος από τις αγωνιώδεις προσπάθειες για ανταπόκριση στο ρόλο του ισχυρού.
- Εγωισμός και ρατσιστικές αντιλήψεις για το γυναικείο φύλο.

Στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον

- Δυσαρμονία στις σχέσεις των δύο φύλων (ανταγωνισμός, καχυποψία, υποκρισία).
- Κρίση στο θεσμό της οικογένειας, που επηρεάζει την ψυχολογία και των παιδιών.
- Διατήρηση των εξουσιαστικών δομών στην κοινωνία, με αποτέλεσμα τον αυταρχισμό και τις κοινωνικές αδικίες.
- Στέρηση της κοινωνίας από άξια παραγωγικά άτομα, με τον παραγκωνισμό της γυναίκας στον επαγγελματικό στίβο.

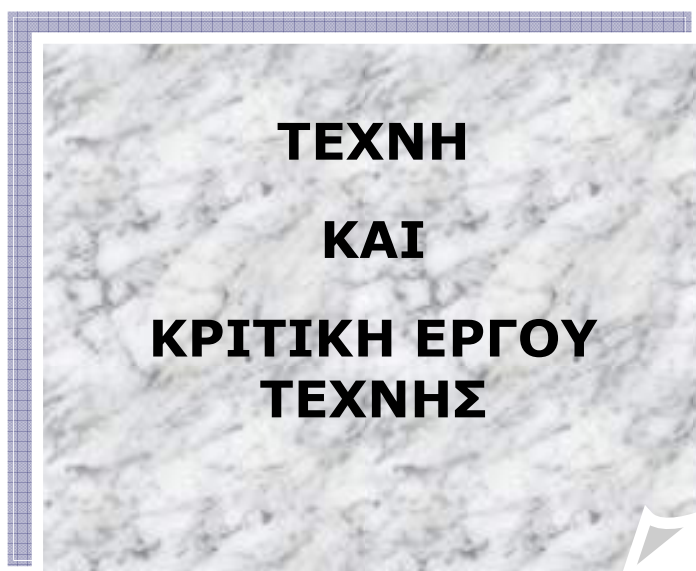
Η θέση της γυναίκας στη σύγχρονη κοινωνία

Σήμερα καταγράφεται αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας σε όλα τα επίπεδα

- Ισότιμη εκπαίδευση της γυναίκας με τον άνδρα σε όλες τις βαθμίδες - η γυναίκα είναι πνευματικά καλλιεργημένη και υπολογίζεται ως ολοκληρωμένη προσωπικότητα.
- Κατάργηση των διαχωριστικών γραμμών σε επαγγέλματα ανδρικά και γυναικεία: δεν είναι περιορισμένη μόνο στο ρόλο της νοικοκυράς, αλλά διεισδύει όλο και περισσότερο στον επαγγελματικό στίβο και σε επαγγέλματα που μέχρι πρότινος θεωρούνταν ως αποκλειστικά ανδρικά (π.χ. στρατιωτικός) - γίνεται οικονομικά ανεξάρτητη.
- Νομοθετική καθιέρωση ίσης αμοιβής άνδρα και γυναίκας για ίση προσφορά εργασίας.
- Κατάκτηση του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι.
- Αναθεώρηση του οικογενειακού δικαίου και κατάργηση του αναχρονιστικού θεσμού της προίκας.
- Ως μητέρα έχει τον πρώτο ρόλο στην ανατροφή των παιδιών και γενικότερα είναι φορέας πολλών -συχνά αντικρουόμενων- κοινωνικών ρόλων (σύζυγος- μητέρα- νοικοκυρά).
- Η γυναίκα παύει να ζει περιορισμένη στο σπίτι, ξεπεράστηκαν τα ταμπού και οι προκαταλήψεις.
- Διακρίνεται στον πολιτικό στίβο (πολλές γυναίκες ακόμα και πρωθυπουργοί).
- Ξεχωρίζει στην επιστημονική έρευνα.
- Ανταμείβεται στο χώρο της τέχνης.
- Συμμετέχει και διακρίνεται στο χώρο του αθλητισμού ισότιμα με τον άνδρα.

Προτάσεις για τη γυναικεία χειραφέτηση και απελευθέρωση που θα οδηγήσει στην ουσιαστική εξίσωση των φύλων

- Απελευθέρωση της γυναίκας από τα συμπλέγματα κατωτερότητας, πνευματική και οικονομική χειραφέτηση.
- Αποδέσμευση από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που την κρατούν εγκλωβισμένη για αιώνες.
- Διαρκής καλλιέργεια του πνεύματος και των ενδιαφερόντων της ώστε να διαμορφώνει ολοκληρωμένη προσωπικότητα.
- Συνειδητή αποδοχή της ισότητας από το ανδρικό φύλο.
- Αλληλοσεβασμός, που προϋποθέτει τον αυτοσεβασμό.
- Αλληλοβοήθεια και αλληλοσυμπλήρωση στους ρόλους που ο καθένας έχει αναλάβει, μέσα σε πνεύμα συνεργασίας και αμοιβαιότητας.
- Συμμετοχή όλων των μελών της οικογένειας στις οικιακές εργασίες.
- Η αγωγή που προσφέρει η οικογένεια και το σχολείο θα πρέπει να προάγει την ισότητα των δύο φύλων (αγωγή ισότητας και σε θεωρητικό και σε πρακτικό επίπεδο).
- Παιδεία ανθρωπιστική για την καλλιέργεια του σεβασμού προς την ανθρώπινη οντότητα, ανεξάρτητα από φύλο, ηλικία και κοινωνική τάξη.
- Εφαρμογή στην πράξη των νομοθετικών ρυθμίσεων για την ισότητα μέσα από την προβολή μιας «άλλης» κουλτούρας ζωής (ήθη, νοοτροπία) και την κατάλληλη διαπαιδαγώγηση.
- Ευρύτερος εκσυγχρονισμός του οικογενειακού και εργατικού δικαίου.
- Προστασία μητρότητας - αναγνώριση οικιακής απασχόλησης.
- Πίστη στις αρχές της δημοκρατίας και προσπάθεια για πρακτική εφαρμογή τους στους επιμέρους τομείς της κοινωνικής δράσης.

Τέχνη

Ορισμός

- Η τέχνη δηλώνει την ελεύθερη και δημιουργική έκφραση του ατόμου σε έργα και πηγάζει από την ανάγκη του να εξωτερικεύσει ιδέες, συναισθήματα και να επικοινωνήσει με τους άλλους.
- Συγκεκριμένα, ο καλλιτέχνης επιδιώκει να προσεγγίσει τα πράγματα με μίαν άλλη "ματιά", πέρα και έξω από τις συμβατικότητες της καθημερινότητας και μέσα από μια διαφορετική "γλώσσα", που την ορίζει η ξεχωριστή τέχνη του, να εκφράσει τον εσωτερικό του κόσμο.
- Κάθε μορφή της έχει διαμορφωμένους "κανόνες". Τους κανόνες αυτούς κάθε φορά τους διαμορφώνουν οι μεγάλοι καλλιτέχνες με τα έργα τους. Γι' αυτό και είναι κανόνες ζωντανοί και εύπλαστοι και όχι σκληροί και άκαμπτοι, όπως συμβαίνει με τους συμβατικούς κανόνες.

Μορφές

Καλές ή Μεγάλες Τέχνες: Διακρίνονται σε Εικαστικές και σε Κινητικές

α) Εικαστικές: Περιλαμβάνουν την Ζωγραφική, την Αρχιτεκτονική και τη Γλυπτική. Κυρίαρχο στοιχείο των Εικαστικών, η αλλιώς Στατικών, τεχνών είναι η εικόνα.

β) Κινητικές: Περιλαμβάνουν τη Λογοτεχνία (Ποίηση και Πεζό Λόγο), τη Μουσική, το Θέατρο και τον Κινηματογράφο. Κυρίαρχο στοιχείο της Λογοτεχνίας είναι, βέβαια, ο λόγος και της Μουσικής ο ήχος. Στο Θέατρο και στον Κινηματογράφο συνυπάρχουν η εικόνα, ο λόγος και ο ήχος.

Μικρές ή εφαρμοσμένες: (Ταπητουργία, Διακοσμητική, Διαφήμιση κ.ά.) Ονομάζονται έτσι, γιατί ο βασικός τους χαρακτήρας είναι χρησιμοθηρικός. Δηλαδή πρωταρχική επιδίωξη των δημιουργών τους είναι η κάλυψη κάποιας πρακτικής ανάγκης. Όμως συχνά ξεπερνούν τα όρια της ανάγκης και προσφέρουν αισθητική απόλαυση.

Προσφορά της τέχνης

Στο άτομο

- Συμβάλλει στην πνευματική καλλιέργεια του ανθρώπου:
 - Καλλιεργεί τις πνευματικές δυνάμεις (κρίση, αντίληψη, φαντασία, επινοητικότητα).
 - Διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες και τα ενδιαφέροντά του - τον καθιστά ικανό να προσεγγίζει πολυπρισματικά την πραγματικότητα και να διεισδύει στις εσώτερες πτυχές της.
- Αναπτύσσει την αισθητική του:
 - Διαμορφώνει το αισθητικό κριτήριο, καλλιεργώντας την αίσθηση του ωραίου, του μέτρου, της συμμετρίας και της αρμονίας.
 - Διδάσκει στο άτομο να βλέπει τα πράγματα μέσα από ένα διαφορετικό πρίσμα που ξεφεύγει από τη χρηστική αντίληψη της ζωής.
- Επηρεάζει τους ιδεολογικούς προσανατολισμούς του ανθρώπου:
 - Προβάλλει υψηλές αξίες και ανώτερα ιδανικά.
 - Συντελεί σε μία επανιέρρηση αξιών και τονώνει την έφεσή του να αγωνιστεί για την πραγμάτωση υψηλών στόχων.
 - Πολιτικοποιεί το άτομο με έργα τέχνης που προβάλλουν τη δημοκρατία, την ισότητα και δηλώνουν την απέχθεια προς κάθε ολοκληρωτική και απάνθρωπη ιδεολογία.
- Επιδρά θετικά στον ψυχισμό του ατόμου:
 - Εκλεπτύνει τον ψυχικό κόσμο και εξευγενίζει τα συναισθήματα μέσω της αισθητικής συγκίνησης.
 - Απαλλάσσει από το άγχος της καθημερινότητας και την υπερένταση, λειτουργώντας ως μορφή εκτόνωσης που απελευθερώνει από την εσωτερική πίεση και ένταση.
 - Προκαλεί την *κάθαρση* στο δέκτη.
 - Ψυχαγωγεί το άτομο, προσφέροντας μια μοναδική καλλιτεχνική εμπειρία που εξαγνίζει και ειρηνεύει το είναι του.
- Συμβάλλει στην ηθική αρτίωση του ανθρώπου:
 - Προβάλλει ανθρωπιστικές αξίες και πρότυπα ηθικής ζωής.
 - Υποστασιοποιεί και απαθανατίζει τις μεγάλες ηθικές πράξεις.

Στην κοινωνία

- Εκφράζει το πνεύμα της εποχής, αποκαλύπτει το παρελθόν και προσδιορίζει το μέλλον.
- Εκλεπτύνει τα ήθη και εξευγενίζει, προβάλλοντας ηθικές αρχές και αξίες, πρότυπα προς μίμηση αλλά και προς αμφισβήτηση.
- Προάγει τον πολιτισμό και το πνευματικό επίπεδο τόσο μεμονωμένων κοινωνικών ομάδων όσο και ολόκληρης της ανθρωπότητας.
- Συντελεί στη δημιουργία κοινωνικής συνείδησης, με τη βοήθεια που παρέχει για βαθύτερη βίωση των κοινωνικών προβλημάτων, ευαισθητοποίηση και συμμετοχή στην επίλυσή τους.
- Τονώνει τους κοινωνικούς δεσμούς, αφού κάνει τον άνθρωπο να επικοινωνεί και να ενώνεται με άλλους ανθρώπους - αίρει την ανθρώπινη μοναξιά και απομόνωση, προσφέροντας ταυτόχρονα δημιουργική διέξοδο.
- Στρατεύεται στο κοινωνικό καλό και δίκαιο, προβάλλοντας εξελιγμένα δείγματα προτύπων και αξιών μιας ιδανικής κοινωνικής ζωής (ισοτιμίας, ομόνοιας, αλληλεγγύης, συναδέλφωσης των ανθρώπων κ.ά.).
- Συχνά μετατρέπεται σε μέσο κοινωνικών και πολιτικών διεκδικήσεων, σε φωνή διαμαρτυρίας και αντίστασης, σε όργανο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σε πλατφόρμα αντιρατσιστικών διακηρύξεων.
- Είναι ο καθρέφτης του πολιτισμού μιας κοινωνίας, αποτυπώνει και μορφοποιεί την ιδιαίτερη ταυτότητα ενός λαού, υπογραμμίζει την εθνική του φυσιογνωμία, τεκμηριώνει την ιστορική του συνέχεια.
- Η «γλώσσα» της τέχνης δεν έχει όρια και φραγμούς, γι' αυτό η τέχνη προωθεί την επικοινωνία μεταξύ των λαών και των πολιτισμών, συμβάλλοντας στην αλληλοκατανόηση και τον αλληλοσεβασμό και ενισχύοντας την ανάγκη τους να ζήσουν ειρηνικά μέσα σε έναν ανθρώπινο κόσμο.

Στον καλλιτέχνη- δημιουργό

- Ο καλλιτέχνης μπορεί να εκφραστεί αυθεντικά, πέρα από επαγγελματικές και κοινωνικές συμβάσεις.
- Επικοινωνεί με τους άλλους και μάλιστα πέρα από τον περιορισμό του χώρου και του χρόνου.
- Δικαιώνεται υπαρξιακά, αφού τα μεγάλα έργα τέχνης διατηρούν τους δημιουργούς τους στην αιωνιότητα, αισθάνεται εσωτερική πληρότητα, διοχετεύοντας τις δημιουργικές δυνάμεις του στο έργο του.
- Προσφέρει στην κοινωνία, ικανοποιώντας την εσωτερική ανάγκη της κοινωνικής προσφοράς.

Απόψεις για το ρόλο – την αποστολή της Τέχνης

Στρατευμένη Τέχνη

Είναι η τέχνη που υποτάσσεται στην προβαλλόμενη ή και επιβαλλόμενη ανάγκη να υπηρετηθούν πολιτικά, ιδεολογικά ή καθεστωτικά συμφέροντα.

Επιπτώσεις

- **Ο καλλιτέχνης**, καθώς προσκολλάται σε κάποιο δόγμα ή σε κάποια ανώτερη αρχή, **δεν ενεργεί ούτε και δημιουργεί ελεύθερα**, γι' αυτό και δε δικαιώνει την ευρύτερα εννοούμενη καλλιτεχνική και κοινωνική διάσταση του έργου του.
- **Το έργο**, απογυμνωμένο από καλλιτεχνική αξία, **μεταβάλλεται σε όργανο προπαγάνδας** και κατ' αυτόν τον τρόπο εξευτελίζει την εξανθρωπιστική του αποστολή.
- Αυτόματα ο καλλιτέχνης εκτίθεται, καθώς διαστρέφει και αποβάλλει τις ιδιότητες με τις οποίες τον προίκισε τόσο η φύση όσο και η παιδεία.

«Τέχνη για την Τέχνη» ή "Καθαρή Τέχνη"

- Υποστηρίζει, σε γενικές γραμμές, την αποστασιοποίηση της τέχνης από την κοινωνική ζωή και την αποδέσμευση του καλλιτέχνη από την κοινωνία. Θεωρεί ότι μοναδικός σκοπός της είναι η δημιουργία αισθητικών συγκινήσεων. Επομένως απορρίπτει την διαμορφωτική δύναμη και αξία της τέχνης και απαιτεί την αξιολόγηση των καλλιτεχνικών έργων με αισθητικά κριτήρια και μόνο.
- Η άποψη αυτή δεν πείθει, καθώς είναι διαπιστωμένο ότι, συνειδητά ή μη, ο καλλιτέχνης διοχετεύει μηνύματα μέσα από το έργο του. Αυτό συμβαίνει γιατί η προσωπικότητά του διαμορφώνεται και από κοινωνικούς παράγοντες. Ο καλλιτέχνης, όπως και κάθε άλλος άνθρωπος άλλωστε, γεννιέται και μεγαλώνει σε δεδομένο τόπο και χρόνο, δέχεται κάποια συγκεκριμένης μορφής και περιεχομένου διαπαιδαγώγηση. Ζει μέσα σε ορισμένο οικονομικό, πολιτικό, πολιτιστικό, κοινωνικό περιβάλλον, από το οποίο επηρεάζεται αλλά και αντλεί έμπνευση. Επομένως ηθελημένα ή όχι εκφράζει την εποχή του.

Εμπορευματοποίηση της τέχνης

- Με αυτόν τον όρο περιγράφεται η εμπλοκή της τέχνης στους κανόνες της αγοράς: ό,τι παράγεται πωλείται και είτε φυλάσσεται ως αξία σταθερή με τάσεις να πολλαπλασιάσει την αρχική της τιμή είτε καταναλώνεται.
- Λόγου χάρη το επώνυμο «προϊόν» τέχνης -πίνακες, γλυπτά- μεταβάλλεται σε ευκαιρία για επένδυση στο ιδιότυπο χρηματιστήριο των γκαλερί και των οίκων δημοπρασίας. Άλλα είδη παράγονται μαζικά, διαφημίζονται και περιμένουν τους καταναλωτές να τα αγοράσουν. Ίσως να μην μπορούσε να γίνει διαφορετικά.
- Παρατηρείται και το φαινόμενο η τέχνη να υποτιμάται και να ευτελίζεται από τους ίδιους τους δημιουργούς, προκειμένου να πωληθεί σε ένα κοινό που διψά να αποκτήσει ή να απολαύσει διάφορες μορφές τέχνης.
- Παράδειγμα εμπορευματοποίησης: πολλοί περιφερόμενοι θίασοι με ηθοποιούς «ονόματα» κυριολεκτικά εκμεταλλεύονται το ανυποψίαστο κοινό παρουσιάζοντας αποσπάσματα έργων και όχι ολόκληρα έργα.
- Πολλοί παράγουν έργα τέχνης με κριτήριο τις πωλήσεις, τη μόδα. Άλλωστε πολλά θεωρούμενα υψηλής ποιότητας έργα τέχνης καταξιώνονται διά της διαφήμισης, των δημοσίων σχέσεων που προωθεί η πολιτιστική βιομηχανία (δισκογραφικές, κινηματογραφικές εταιρίες, μάνατζερ, ιμπρεσάριοι κ.τ.λ.).
- Εμπορευματοποίηση υπάρχει και εκεί όπου αναπαράγονται έργα τέχνης σε συγκεκριμένο υποτίθεται αριθμό, προκειμένου να πωληθούν σε φιλότεχνους-θύματα. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στις απομιμήσεις αντικείμενων λαϊκής τέχνης.
- Από την άλλη τα ΜΜΕ προβάλλουν χαμηλού επιπέδου έργα τέχνης – απευθύνονται σε πάθη, ένστικτα κατώτερα συναισθήματα (βία, αισθησιασμός) ώστε να εξασφαλίσουν τηλεθέαση υποβαθμίζοντας τα αισθητικά κριτήρια του κοινού που εθίζεται στο χαμηλής ποιότητας θέαμα, ακρόαμα.

Τέχνη και Κριτική (Τεχνοκριτική)

Ορισμός

Τεχνοκριτική είναι η εμπειριστατωμένη μελέτη και η αιτιολογημένη κρίση για την αξία των πνευματικών και καλλιτεχνικών έργων. Έργο του τεχνοκριτικού είναι η παρουσίαση και η αντικειμενική, απροκατάληπτη αξιολόγηση ενός έργου τέχνης.

Ο ρόλος του τεχνοκριτικού

Ο κριτικός έργων τέχνης πληροφορεί και ενημερώνει, διευκολύνοντας την προσέγγιση ενός έργου από το κοινό (με στοιχεία για το δημιουργό, την εποχή του, τους εκτελεστές ενός έργου, το θέμα /υπόθεση, την έμπνευση, την τεχνοτροπία κ.λπ.). Άρα επιδιώκει να:

- αποκαλύψει τις προθέσεις του δημιουργού
- συσχετίσει το καλλιτεχνικό έργο με άλλα έργα της εποχής που το γέννησε
- αναδείξει τα βαθύτερα νοήματα του
- βοηθήσει το δέκτη να προσεγγίσει το έργο της τέχνης
- ενθαρρύνει τον καλλιτέχνη ή να του υποδείξει καλλιτεχνικές αδυναμίες του

Οι αρετές του κριτικού

Πνευματική ωριμότητα

- διορατικότητα, οξυδέρκεια, ευελιξία πνεύματος, ώστε να μπορεί να διαβλέπει την αξία πρωτοπόρων καλλιτεχνών (έργα που απαξιώθηκαν στην εποχή τους, στη συνέχεια θεωρήθηκαν σημεία αναφοράς στο χώρο της τέχνης)
- απαλλαγή από προκαταλήψεις, αυθεντίες και δογματισμούς

Ειδικές γνώσς

- Σπουδές κι εμπειρία, ώστε να διαθέτει κριτήρια αισθητικά και επιστημονικά.

Σεβασμός προς το έργο τέχνης και προς το φιλότεχνο κοινό· αυτό σημαίνει αμεροληψία και επίγνωση των κοινωνικών του ευθυνών του. απαλλαγή από μεροληψίες, προσωπική εμπάθεια, συμφέροντα και αντιζηλίες.

Η αισθητική αγωγή

Ορισμός

Ο όρος δηλώνει μίαν ιδιαίτερη μορφή αγωγής στα σχολεία, από εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς, που σκοπό έχει να βοηθήσει τους νέους να προσεγγίσουν και να ανακαλύψουν την ομορφιά της τέχνης, -κυρίως μέσα από τη ζωγραφική, το θέατρο, τη μουσική και το χορό- και προπάντων να μάθουν να την απολαμβάνουν.

Οι προσδοκώμενες ωφέλειες

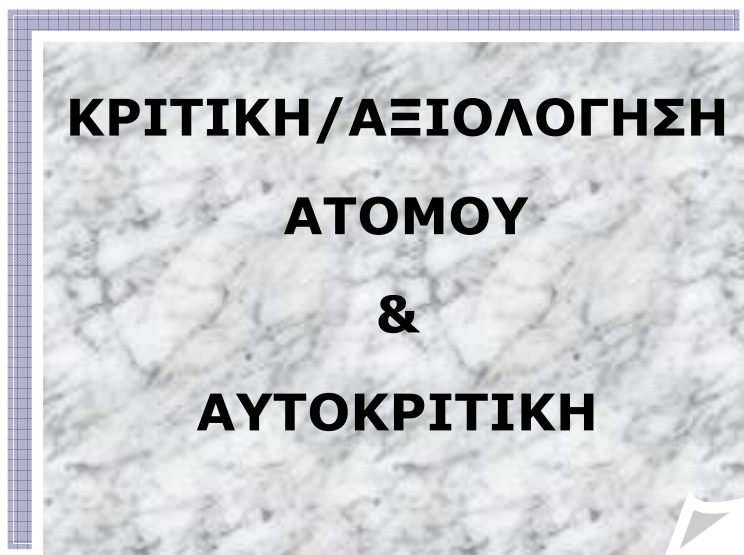
- Αντιμετώπιση της τέχνης ως αντίβαρο στα όσα κάνουν τον άνθρωπο στυγνό, ιδιοτελή και απάνθρωπο.
- Ευαισθησία, δημιουργικότητα, αντίσταση απέναντι σε όσα απειλούν την εσωτερική ελευθερία του ατόμου.
- Ανάπτυξη ανώτερου ήθους και υψηλού κοινωνικού και πολιτικού αισθητηρίου (ευπρέπεια, εντιμότητα, πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης, δημοκρατική ευαισθησία).
- Κατανόηση της αξίας του μέτρου και της αρμονίας ως απαραίτητων συστατικών της ατομικής βιοθεωρίας και της στάσης ζωής.
- Δημιουργική και ευαίσθητη αντιμετώπιση θεμάτων όπως είναι η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, η ασχήμια των μεγαλουπόλεων.

Η αισθητική αγωγή στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο, ιδιαίτερα στο Λύκειο, είναι περιορισμένη

- Τα καλλιτεχνικά μαθήματα θεωρούνται δευτερεύοντα.
- Η οργάνωση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων (εκθέσεων ζωγραφικής, συναυλιών, χορού και θεατρικών παραστάσεων) θεωρείται απώλεια χρόνου.
- Δεν υπάρχουν οργανωμένες από μαθητές θεατρικές και μουσικοχορευτικές ομάδες ούτε και ενθαρρύνεται η σύσταση τέτοιων ομάδων.
- Τα μέσα καλλιτεχνικής αγωγής, π.χ. μουσικά όργανα, λείπουν παντελώς από το σχολείο.
- Τα μαθήματα που αναφέρονται στην ιστορία της τέχνης γίνονται, συνήθως, χωρίς το απαραίτητο οπτικό υλικό ή, αν πρόκειται για ελληνικά έργα τέχνης, μακριά από τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους, όπου βρίσκονται.
- Το μάθημα της λογοτεχνίας θεωρείται «δευτερεύον»

Αίτια για την απουσία της τέχνης από το σύγχρονο ελληνικό σχολείο

- Η ωφελιμιστική αντίληψη που επικρατεί στην κοινωνία μας έχει διαβρώσει και το σχολείο μας.
- Ο ανταγωνισμός έχει επιβάλει τους όρους του και στη μάθηση.
- Οι απαιτήσεις για εξειδίκευση είναι μεγάλες => διαμόρφωση μονομερών προσωπικοτήτων με εξειδικευμένα ενδιαφέροντα.
- Η νοοτροπία που έχουν πολλοί πως η τέχνη είναι ανώφελη, αφού δεν έχει τα απτά αποτελέσματα που έχουν τα εφόδια μιας καλής επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης.
- Το περιεχόμενο σπουδών, με το οποίο έχει δοθεί ιδιαίτερη σημασία στη διανοητική και ελάχιστη στη συναισθηματική καλλιέργεια των μαθητών.

Κριτική

Ορισμός

- Η σύνθετη πνευματική λειτουργία και ικανότητα του ανθρώπου, να εξετάζει σε βάθος την ουσία των πραγμάτων με εναλλακτικούς τρόπους σκέψης χωρίς να περιορίζεται στα φαινόμενα, να ελέγχει, να συγκρίνει πρόσωπα, πράγματα, γεγονότα, καταστάσεις και να εκφέρει την άποψή του αντικειμενικά για κάθε ατομική ή ομαδική ανθρώπινη δημιουργική έκφραση.

Μορφές

1. α. Θετική - εποικοδομητική κριτική (επιδοκιμασία, επιβράβευση, ενθάρρυνση, τεκμηριωμένη διαπίστωση αρνητικών και γόνιμος εντοπισμός τους προς διόρθωσιν του δημιουργού).
β. Αρνητική - κακοπροαίρετη κριτική (αποδοκιμασία, αρνητισμός, μηδενισμός, εμπάθεια, μισαλλοδοξία, συμφεροντολογία).
2. α. Κριτική προς τους άλλους.
β. Αυτοκριτική.
3. Κριτική στην
α. καθημερινή ζωή
β. τέχνη
γ. στην επιστήμη
δ. στην πολιτική

Θετικές συνέπειες της κριτικής

Πνευματικός τομέας

- Η άσκηση της κριτικής, αλλά και της αυτοκριτικής, συμβάλλει στην πνευματική εξέλιξη και πρόοδο του ανθρώπου. Η άσκηση της κριτικής, διατηρεί σε διαρκή εγρήγορση το άτομο.
- Ο άνθρωπος οξύνει τον νου του, ωθείται σε γόνιμο και δημιουργικό εσωτερικό διάλογο.
- Μέσω της κριτικής ο άνθρωπος διαρκώς αμφισβητεί και αναζητεί την αλήθεια, τη γνησιότητα, το αυθεντικό. Δεν αποδέχεται τίποτε χωρίς να το σκεφτεί, αλλά πείθεται μόνο με λογικά και τεκμηριωμένα επιχειρήματα.
- Απομακρύνεται από τις προκαταλήψεις, τη δεισιδαιμονία, το δογματισμό, αποκτά εσωτερική, πνευματική ελευθερία.
- Η εποικοδομητική κριτική και αυτοκριτική οδηγεί στην αυτογνωσία και την ετερογνωσία, προϋποθέσεις της προσωπικής και κοινωνικής εξέλιξης.

Ψυχικός τομέας

- Επιβεβαίωση και αναγνώριση των ικανοτήτων μας (ηθική ικανοποίηση).
- Αυτοπεποίθηση από τη θετική κριτική.
- Απόκτηση ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας και συνείδησης, αφού η άποψη για τον ευτό μας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την άποψη των άλλων για εμάς.

Κοινωνικός τομέας

- Το άτομο με υπευθυνότητα ασκεί καθημερινά έλεγχο σε κάθε είδους πληροφορία. Έτσι αποσοβείται ο κίνδυνος της παραπληροφόρησης, δεν γίνεται παθητικός δέκτης των καταστάσεων αλλά ενεργεί με την δική του βούληση και έτσι αποφεύγει τη μαζοποίηση.

Πολιτικός τομέας

- Καλλιεργεί ενεργούς πολίτες, θεσμοφύλακες της δημοκρατίας και των δημοκρατικών θεσμών.
- Περιορίζονται οι αυθαιρεσίες, αφού ασκείται διαρκής έλεγχος στους πολιτικούς και στον τρόπο άσκησης της πολιτικής και εξυγιαίνεται ο πολιτικοκοινωνικός βίος.

Πολιτιστικός τομέας

- Ανανεώνονται και εξελίσσονται οι επιστήμες, τα γράμματα, η τεχνική, οι τέχνες και η καθημερινότητα.
- Η άκριτη αποδοχή ή απόρριψη των καλλιτεχνικών δημιουργημάτων, μπορεί να οδηγήσει στην υποβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου, αλλά και την απομάκρυνση του καλλιτέχνη και του έργου του από το ευρύτερο κοινό.

Προϋποθέσεις για την αποτελεσματική κριτική

“Προσωπικές – υποκειμενικές”

- υψηλό μορφωτικό επίπεδο
- ανιδιοτέλεια
- κοινωνική συνείδηση και υπευθυνότητα, ευαισθησία, σεβασμός στο συνάνθρωπο
- ισχυρό αίσθημα δικαίου
- έλλειψη δογματισμού, φανατισμού, μισαλλοδοξίας, προκαταλήψεων, διάθεσης για επιβολή με κάθε τρόπο προσωπικών συμφερόντων
- διαρκής αναζήτηση της αλήθειας, μέσω της προσεκτικής εξέτασης και παρατήρησης

“Αντικειμενικές”

- δημοκρατικό πολίτευμα, ελευθερία σκέψης και έκφρασης, πλουραλισμός
- ύπαρξη ουσιαστικής παιδείας με στόχο τη διαμόρφωση «μορφωμένων» ανθρώπων, με γνώσεις, ηθική, αξίες, πρότυπα και όραμα για ένα καλύτερο κόσμο
- υπεύθυνη δραστηριοποίηση φορέων ενημέρωσης, πολιτικής και πνευματικής ηγεσίας που έχει ως στόχο να διαμορφώσει αντικειμενικά την κοινή γνώμη

Ειδικότερα

Ο **κριτής**, είναι σημαντικό να διακρίνεται για:

- τις γενικές και ειδικές του γνώσεις
- τη γλωσσική του επάρκεια
- την αντικειμενικότητα, αμεροληψία, αναλυτικότητα, υπευθυνότητα απέναντι στον εαυτό του και τους άλλους
- τον σεβασμό στον συνάνθρωπο, εσωτερική καλλιέργεια, ευαισθησία, ψυχοπνευματική συγκρότηση
- την καλοπροαίρετη κριτική διάθεση και τη χρήση ήπιου τόνου στην άσκηση της κριτικής
- την ενίσχυση της κριτικής με τη διατύπωση προτάσεων βελτίωσης του παρόντος έργου
- να έχει σαν στόχο την ποιοτική βελτίωση του κρινόμενου

Ο **κρινόμενος**, είναι σημαντικό να διακρίνεται για:

- τον βαθμό υπευθυνότητάς του, και την επιθυμία του για αυτοβελτίωση
- το υψηλό του μορφωτικό επίπεδο, ώστε να αντιλαμβάνεται τα θετικά και αρνητικά του στοιχεία
- τη δεκτικότητα στην κριτική και τον διάλογο
- την άσκηση αυτοέλεγχου και αυτοκριτικής
- τη διάκριση της θετικής από την αρνητική κριτική

Η αξιολόγηση πρέπει να είναι "θετική". Να ενημερώνει για τα επιτεύγματα και να προτείνει λύσεις για τις αδυναμίες ή τις δυσκολίες του κάθε μαθητή.

Γ.Β.

Αυτοκριτική - αυτογνωσία

Ορισμοί

- Αυτοκριτική: Πρόκειται για την πνευματική ικανότητα του ανθρώπου να ερευνά συνειδητά τον εαυτό του με στόχο να ανακαλύψει όλες τις πνευματικές, ηθικές, ψυχικές και σωματικές του δυνάμεις αλλά και αδυναμίες, με σκοπό να διαμορφώσει-ρυθμίσει ανάλογα την συμπεριφορά του.
- Αυτογνωσία: Είναι η βαθιά γνώση και κατανόηση του εαυτού μας. Πραγματούνεται μέσω της εσωτερικής αναζήτησης των σωματικών, ψυχικών, συναισθηματικών, ηθικών και πνευματικών χαρακτηριστικών μας. Οδηγεί το άτομο στην ανακάλυψη των ορίων του, των ικανοτήτων, δεξιοτήτων, κλίσεων του αλλά και αδυναμιών και μειονεκτημάτων. Διακρίνεται στην Ηθική (Σωκράτης), με στόχο την κατάκτηση της αρετής και στην Ψυχολογική (Freud, Piaget, Adler...) με στόχο την αλλαγή της συμπεριφοράς του ατόμου και την απαλλαγή του από κάθε είδους συμπλέγματα.

Σχέση αυτοκριτικής - αυτογνωσίας

Αυτογνωσία και αυτοκριτική, είναι δύο αλληλένδετες έννοιες.

Η αυτογνωσία, οδηγεί μέσω της αυτοκριτικής στην αυτοεπίγνωση και στον αυτοπροσδιορισμό του ατόμου σε σχέση με τους άλλους, στον αυτοέλεγχο και την αυτοκυριαρχία, με απώτερο σκοπό και στόχο την επίτευξη της εσωτερικής ελευθερίας του ατόμου, διαμορφώνοντας έτσι μια ουσιαστικά ολοκληρωμένη προσωπικότητα, ένα αληθινά μορφωμένο άτομο.

Η αυτοκριτική και η κατάκτηση της αυτογνωσίας, αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες της συμπεριφοράς και των ενεργειών του ατόμου.

Θετικά αποτελέσματα αυτοκριτικής και αυτογνωσίας

Πνευματικό επίπεδο

- Ο άνθρωπος μέσω της αυτοκριτικής και του αυτοελέγχου, οδηγείται στην αυτογνωσία, γίνεται περισσότερο αντικειμενικός και αποκτά μια πιο σφαιρική εικόνα της πραγματικότητας.
- Αυτό του δίνει τη δυνατότητα να προλαμβάνει λάθη, να εντοπίζει αδυναμίες, αλλά και να διαμορφώνει τη δική του προσωπικότητα και κοσμοθεωρία, δίχως να χειραγωγείται (αφού γνωρίζει τι θέλει).
- Σταματά να είναι παθητικός δέκτης και γίνεται ενεργητικός εκφραστής των προσωπικών του πεποιθήσεων, αξιών και αντιλήψεων, επηρεάζοντας την εξέλιξη των γεγονότων.
- Αναπτύσσοντας ισχυρή βούληση αποβάλλει κάθε είδους δογματισμό, φανατισμό και προκατάληψη.

Ψυχικό επίπεδο

- Μέσω της αυτοκριτικής και της αυτογνωσίας το άτομο αποκτά αυτοκυριαρχία, αυτοπεποίθηση, αλλά και αυτοεκτίμηση, ικανά να το οδηγήσουν στην επίτευξη των στόχων του.

Επαγγελματικό επίπεδο

- Η αυτοκριτική και η αυτογνωσία βοηθούν τους νέους ανθρώπους να αυτοελέγχονται και να αξιολογούν τις ικανότητές τους, τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους, επιλέγοντας έτσι το επάγγελμα που ταιριάζει στην ιδιοσυγκρασία τους.

Κοινωνικό επίπεδο

- Το άτομο μαθαίνει να αποδέχεται τα λάθη και τις αδυναμίες του καθώς και την καλοπροαίρετη κριτική των άλλων.
- Η αυτοκριτική και η αυτογνωσία συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση του ανθρώπου, την ανάπτυξη υγιών σχέσεων με τους άλλους, αφού καλλιεργούν την ταπεινότητα, την υποχωρητικότητα και απωθούν τον εγωισμό και την αλαζονεία.
- Γνωρίζοντας τις αδυναμίες του ο άνθρωπος γίνεται περισσότερο ανεκτικός.

Ηθικό επίπεδο:

- Ο άνθρωπος απαλλάσσεται από πάθη και αδυναμίες, και διατηρείται σε μία συνεχή ηθική εγρήγορση ώστε να γίνεται ολοένα και καλύτερος.
- Γνωρίζοντας τις αδυναμίες του προβάλλει μέσω της καθημερινότητάς του ηθικές αξίες όπως η δικαιοσύνη, η μετριοπάθεια, η αλληλεγγύη, η υπομονή.

Δυσκολίες – Εμπόδια στην άσκηση αυτοκριτικής

- Η εγωπάθεια, η αλαζονεία, η έπαρση και ο εγωκεντρισμός των ανθρώπων τους εμποδίζει να αντιληφθούν αλλά και να αναγνωρίσουν τα λάθη τους και να επέμβουν δυναμικά για την εξάλειψή τους.
- Τα πρότυπα της σύγχρονης κοινωνίας ωθούν τον άνθρωπο στον υλισμό και τον καταναλωτισμό, απομακρύνοντάς τον από κάθε τι πνευματικό.
- Η ανάγκη του ανθρώπου να αισθανθεί ότι ανήκει κάπου, αλλά και να γίνει αποδεκτός, συχνά τον ωθούν να συμμορφωθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις (σαν χαμαιλέοντας).
- Οι προκατειλημμένες απόψεις, οι δεισιδαιμονίες και οι προλήψεις.
- Η έλλειψη ψυχικού σθένους, θάρρους να αναγνωρίσουμε τις αδυναμίες μας.
- Η απουσία παιδείας (κριτικής σκέψης, προβληματισμού).
- Η κολακεία, ο υπερβολικός έπαινος αλλά και η άδικη επίκριση, η υπερβολική αυστηρότητα.

Προϋποθέσεις για την άσκηση αυτοκριτικής

- Συνειδητοποίηση της αξίας και της σημασίας της αυτοκριτικής στην απόκτηση αλλά και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής.
- Καλλιέργεια της αυτοκριτικής από τα πρώτα χρόνια της ζωής μέσα στους κόλπους της οικογένειας.
- Αποβολή προκαταλήψεων για τον εαυτό μας (συμπλέγματα ανωτερότητας, κατωτερότητας, εγωισμός, εγωπάθεια, ματαιοδοξία) και υιοθέτηση πιο μετριοπαθών στάσεων και αντιλήψεων.
- Δεκτικότητα στην κριτική και τον διάλογο και αντιμετώπιση με μεγαλύτερη αντικειμενικότητα και ρεαλισμό των συνθηκών της καθημερινότητας και των σχέσεών μας με τους άλλους σε όλους τους τομείς.
- Για όλα αυτά απαιτούνται υψηλό μορφωτικό επίπεδο, υψηλός βαθμός ωριμότητας και κριτική ικανότητα, στοιχεία που καλλιεργούνται διαχρονικά μέσω της παιδείας.
- Εμπειρίες που θα διαψεύσουν ή θα επιβεβαιώσουν ικανότητες.

Κριτική σκέψη και σχολείο

Το σχολείο δεν αναπτύσσει επαρκώς την κριτική σκέψη των μαθητών

Ο **μονοδιάστατος χαρακτήρας** του σημερινού σχολείου οδηγεί τους μαθητές στον περιορισμό των ενδιαφερόντων τους, στη συρρίκνωση των πνευματικών οριζόντων. Μαθαίνουν να αποστηθίζουν, δεν αμφιβάλλουν, δεν προβληματίζονται σε βάθος, δεν αμφισβητούν, δεν συνειδητοποιούν το νόημα της αληθινής παιδείας. Κατά συνέπεια οι μαθητές αδυνατούν να διαμορφώσουν κριτική σκέψη.

Αίτια

- Το σύστημα μάθησης ευνοεί τη στείρα απομνημόνευση και τον άγονο εγκυκλοπαιδισμό. Η διδασκαλία τυποποιείται, χάνει τη φαντασία, την πρωτοτυπία και τη δημιουργική της πνοή.
- Προωθείται λοιπόν η μηχανική μάθηση, η τυποποίηση της διδασκαλίας ή της εργασίας, η παθητική επανάληψη, η παιδαγωγική του «κάνε αυτό που σου λέω» και του «κάνε το όπως σου το λέω» .
- Η υπερεντατικοποίηση του σημερινού ελληνικού σχολείου και η βαθμοθηρία οδηγούν στην αποστροφή για ουσιαστική γνώση και προκρίνει τη στείρα απομνημόνευση.
- Το περιεχόμενο των σχολικών βιβλίων είναι συνήθως αποσπασματικό, παρωχημένο και συχνά πρόχειρο. Ο αυταρχισμός του ενός σχολικού βιβλίου αποτελεί είδος πνευματικής δικτατορίας, χωρίς περιθώρια για περαιτέρω αναζήτηση και προβληματισμό.
- Το σχολείο δεν προσφέρει πρότυπα και υποδείγματα ζωής επαρκώς στηριγμένα σε αληθινές αξίες και αρχές ούτε προετοιμάζει τους νέους να κατανοήσουν τα σύγχρονα προβλήματα και φαινόμενα.
- Ο μονοδιάστατος χαρακτήρας της σημερινής εκπαίδευσης και η έλλειψη κατάλληλης υποδομής δεν προσφέρουν ερεθίσματα για καλλιέργεια ποικίλων πολιτιστικών και μορφωτικών ενδιαφερόντων.
- Η προετοιμασία των νέων για την πολιτικοποίηση τους δεν ολοκληρώνεται, καθώς ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων

υπολειπургεί (αδιαφορία ή κομματικοποίηση), ενώ δε γίνεται ουσιαστική διδασκαλία του μαθήματος της πολιτικής αγωγής και του δικαίου, στοιχείο αρνητικό αφού αμέσως μετά το πέρας του σχολείου ο νέος αποκτά πολιτικά δικαιώματα.

- Δεν προωθείται η ουσιαστική εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, οι εκδηλώσεις που αναφέρονται στις παραδόσεις έχουν λάβει τυπικό χαρακτήρα, η αισθητική του νέου δεν καλλιεργείται αφού απουσιάζουν οι καλλιτεχνικές και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις. Ο νέος δεν διαμορφώνει σφαιρική προσωπικότητα.

Τρόποι με τους οποίους μπορεί το σχολείο να αναπτύξει την κριτική σκέψη των μαθητών

- Στο σχολείο της δημιουργικότητας η σχολική ζωή θα μπορούσε να οργανωθεί με τρόπους που να ευνοούν τις πρωτοβουλίες, τις επιλογές, τις εργασίες των μαθητών σε θέματα που τους ενδιαφέρουν, να ανατίθεται στους μαθητές η οργάνωση και παρουσίαση ορισμένων μαθημάτων (διάφορες εκθέσεις, έκδοση περιοδικού ή εφημερίδας, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές παρουσίες, ομιλίες-συζητήσεις για θέματα επικαιρότητας κοινωνικά ή πολιτικά, επιστημονικά, καλλιτεχνικά κ.τλ.).
- Ιδιαίτερα πρέπει να τονιστεί η συμμετοχή των μαθητών στο διάλογο, ώστε να είναι όσο το δυνατόν ενεργητικότερη με όλο τον κίνδυνο της «εκτροπής» από τη «διδασκαλία» που έχει σχεδιάσει ο διδάσκων.
- Με ερωτήσεις αποκλίνουσες, ανοιχτού τύπου ο διδάσκων θα κινηθεί στο χώρο της συλλογικής προσπάθειας και της γόνιμης ανταλλαγής ιδεών. (Στο μάθημα της Έκθεσης για παράδειγμα ο φιλόλογος θα μπορούσε να ζητήσει τη γνώμη των μαθητών πάνω σε ένα πραγματικό ερώτημα και σε όλες τις δυνατές οπτικές από τις οποίες μπορεί να θεωρηθεί. Θα μπορούσε να ασκήσει τους μαθητές σε ελεύθερες ανακοινώσεις-εισηγήσεις, οι οποίες θα συζητηθούν στη συνέχεια, σε προτάσεις για την επίλυση ενός πραγματικού προβλήματος, σε επιχειρηματολογία υπέρ ή κατά ενός θέματος, στη συγγραφή, τέλος, ενός συλλογικού κειμένου ή στην κατάστρωση σχεδίου για την αντιμετώπιση μιας πιθανής κατάστασης).
- Το σχολείο πρέπει να εξοικειώνει τους μαθητές με την έρευνα, τα πειράματα τις κατασκευές, την απόκτηση εμπειριών. Μαθήματα όπως η Τέχνη, η μουσική, ο σχεδιασμός και η τεχνολογία, η εργασία πάνω στον υπολογιστή δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να εκφραστούν προσωπικά και δημιουργικά.
- Ο διδάσκων θα πρέπει να είναι ανοιχτός και ευέλικτος, να οργανώνει, να εμπυχώνει, να ενθαρρύνει, να κατευθύνει το μαθητή διακριτικά και στο βαθμό που θα κρίνει αναγκαίο στην αναζήτηση και ανεύρεση πληροφοριών.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΔΟΥΚΑ
ΜΕΣΣΟΓΕΙΩΝ 151 ΜΑΡΟΥΣΙ, 151 26 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210.61.86.000 - FAX: 210.61.86.020
Web site : www.doukas.gr